บทที่ 2

บริบทที่เกี่ยวข้องกับเพลงเดี่ยวกราวใน

ในการทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เดี่ยวซออู้ เพลงกราวในทางครูย้อย เกิดมงคล มีบริบทต่าง ๆ ที่เป็นเนื้อหาทางวิชาการซึ่งผู้วิจัย ได้นำเสนอเรื่องราว ที่เกี่ยวข้องกับเพลงเดี่ยวกราวใน ข้อมูลต่าง ๆ เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารและข้อมูลสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้ความสามารถในวงการดนตรีไทย รวมถึงการประมวลความคิดรวบยอดของผู้วิจัย ซึ่งมีส่วนที่สอดคล้องกับท่านผู้รู้ทางด้านดนตรีไทย นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการแบ่งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพลงเดี่ยวกราวในออกเป็นหัวข้อดังนี้

1. เพลงเดี่ยว
    - 1.1 ความหมายและลักษณะของเพลงเดี่ยว
    - 1.2 เพลงเดี่ยวสำหรับซออู้
2. การบรรเลงเพลงเดี่ยว
    - 2.1 ความหมายของทางเพลงในดนตรีไทย
    - 2.2 ความหมายของการบรรเลงเพลงเดี่ยว
    - 2.3 ลักษณะของการบรรเลงเพลงเดี่ยว
    - 2.4 โอกาสในการบรรเลงเพลงเดี่ยว
3. เพลงกราวใน
    - 3.1 ประวัติเพลงกราวใน
    - 3.2 ลักษณะของเพลงกราวใน
    - 3.3 โอกาสในการบรรเลงเพลงกราวใน
    - 3.4 คุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวกกราวใน
4. ประวัติชีวิตครู

โดยแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังนี้

1. เพลงเดี่ยว

1.1 ความหมายและลักษณะของเพลงเดี่ยว

ดนตรีไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทย ที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาช้านาน ในอดีต คีตกวีที่มีชื่อเสียงและสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีไทย จนเป็นที่เลื่องลือ และสืบทอดมากันจนทุกวันนี้ องค์ประกอบหนึ่ง ที่ส่งผลให้ดนตรีถึงจุดที่รุ่งเรืองในอดีตคือ สภาพสังคมไทยที่มีความร่มเย็นเป็นสุข ผู้คน ให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรมของตนเอง มีการส่งเสริมและให้ความสำคัญต่อดนตรีไทยตั้งแต่ระดับเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ จนถึงระดับสามัญชน ดนตรีไทยกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทย ไม่ว่าบ้านเรือนใด ต่างให้ความสำคัญกับการบรรเลง และการขับร้องเพลงไทย ดนตรีไทยกลายเป็นส่วนสำคัญในการแสดงมหรสพต่าง ๆ ขณะเดียวกันดนตรีไทยก็ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

เมื่อดนตรีไทยได้รับความนิยม จึงเกิดมีการประชันขันแข่งในวงการดนตรีไทย เกิดสำนักดนตรีไทยขึ้นหลายสำนัก ทั้งที่เจ้านายอุปถัมภ์และทั้งจากวงดนตรีของชาวบ้าน ในแต่ละสำนักต่างก็มีนักดนตรีที่มีชื่อเสียง มีความสามารถ มีภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์และประพันธ์เพลงไทยให้วิจิตรพิสดารในบรรดาเพลงไทย ที่เกิดจากการประดิษฐ์สร้างสรรค์เหล่านั้น เพลงไทยประเภทเพลงเดี่ยว เป็นเพลงประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญ มีความพิเศษ และถือว่าเป็นเพลงขั้นสูงของเพลงไทยในประเภทต่าง ๆ

> *"เพลงเดี่ยวคือ เพลงที่กำหนดให้เครื่องดนตรีเครื่องใดเครื่องหนึ่ง บรรเลงโดดเดี่ยวแต่เพียงผู้เดียว เป็นการอวดฝีมือตรงกับภาษาอังกฤษว่า Solo ที่นิยมเดี่ยวกันก็ได้แก่ เพลงกราวใน ลาวแพน พระยาโศก นกขมิ้น สารถี เชิดนอก แขกมอญ ทยอยเดี่ยว ทะแย ฯลฯ เพลงเดี่ยวนี้ตามความนิยม ก็จำเป็นจะต้องเลือกเดี่ยว ให้ถูกกับเครื่องมือ อย่างเช่น เครื่องที่มีเสียงทุ้ม ก็ต้องเลือกเดี่ยวให้เหมาะแก่ประเภทของเสียง เช่น ซออู้ ถ้าจะเดี่ยวก็ควรต้องเดี่ยวเพลงแขกมอญหรือกราวในเครื่องที่มีเสียงแหลม เช่นซอด้วง เขาก็นิยมเดี่ยวเพลงเชิดนอก พญาโศก ฯ ลฯ"*
>
> (วิเชียร กุลตัณฑ์, 2526: 48)

จากความหมายของเพลงเดี่ยว ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เพลงเดี่ยว มีทำนองและกลวิธีในการบรรเลงที่ซับซ้อน มีความสละสลวย วิจิตรบรรจง ซึ่งในสิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจาก ผลงานของคีตกวีทางดนตรีไทย ซึ่งได้ประพันธ์ขึ้นและจากการสันนิษฐาน เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเพลงเดี่ยว

ผู้ที่ริเริ่มและสร้างสรรค์เพลงเดี่ยวเป็นท่านแรกก็คือครูมีแขก พระประดิษฐ์ไพเราะ(มี ดุริยางกูร) โดยการเป่าปี่เพลงทยอยเดี่ยวดังปรากฏหลักฐานในบทไหว้ครูเสภาบทหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในรัชกาลที่ 3 ว่า

"ที่นี้จะไหว้ครูปี่พาทย์ ฆ้องระนาดลือดีปี่ไฉน
ครูแก้วครูพักเป็นหลักชัย ครูทองอินน่ะแหละใครไม่เทียมทัน
มือก็ตอดหนอดหนักขยักขย่อน ตาพูนมอญใช่ชั่วตัวขยัน
ครูมีแขกคนนี้เขาดีครัน เป่าทยอยลอยลั่นบรรเลงลือ"

จากบทเสภาดังกล่าว เป็นการยืนยันทางประวัติศาสตร์ดนตรีไทยว่าครูมีแขก คือบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถจนมีผู้กล่าวขานถึง ส่วนเพลงเดี่ยวที่เกิดขึ้นในอันดับแรกนั้น เกิดขึ้นจากเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าซึ่งเป็นเครื่องดนตรี ที่ครูมีแขกท่านให้ความสนใจและมีความชำนาญเป็นพิเศษ ทั้งได้ประดิษฐ์ทางเดี่ยว เพลงเชิดนอกประกอบการแสดงหนังใหญ่ ซึ่งถือเป็นเพลงประกอบการแสดงที่สำคัญ บทเพลงที่นำมาประดิษฐ์เป็นเพลงเดี่ยวได้มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะของเพลงเดี่ยว

เนื่องจากเพลงเดี่ยวมีคุณลักษณะที่แตกต่างจากเพลงไทยประเภทอื่น ๆ เพลงเดี่ยวจึงเป็นเพลงที่ผู้ประพันธ์ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถทั้งศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือต้องมีองค์ความรู้ในทักษะและทฤษฎี สามารถแตกความคิดสร้างสรรค์ออกมาอย่างวิจิตรพิสดาร และจากการศึกษาพบว่ามีผู้ทำการวิจัยและอธิบายลักษณะเพลงเดี่ยวไว้ดังนี้

> *"ลักษณะเพลงเดี่ยว เพลงที่จะนำมาประดิษฐ์เป็นเพลงเดี่ยวนั้น ต้องเลือกเพลงที่มีความเหมาะสม ซึ่ง หากจะกล่าวว่า เพลงทุกเพลงสามารถทำ เป็นทางเดี่ยวได้ทุกเพลงนั้นก็ไม่ถูกต้องนัก ต้องเลือกเพลงประเภททางหวานหรือทางกรอ เช่น เพลงเขมรพวง เพลงโสมส่องแสง เพลงแขกต่อยหม้อ เพลงลาวเสี่ยงเทียน เถา เพลงเหล่านี้แม้ว่า สามารถประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวได้ก็ตามแต่นักดนตรีก็ไม่นิยม เพลงที่จะนำมาทำ ทางเดี่ยว ส่วนใหญ่ มักจะเป็นเพลงประเภททางพื้นเช่นเพลงพญาโศก เพลงแขกมอญ เพลงสารถีเพลงนกขมิ้น ฯลฯ ซึ่งเพลงที่จะสามารถ นำมาประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวได้นั้นควรมีคุณลักษณะดังนี้*

1. มีทำนองที่ไพเราะ มักจะเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมขับร้องและบรรเลงทั่วไป

2. มีเสียงครบ 7 เสียงเพื่อให้มีการใช้เสียงและดำเนินทำนองได้อย่างกว้างขวาง

3. เป็นเพลงที่มีทำนองซ้ำ ๆ กันเพื่อให้นักดนตรีใช้ความสามารถคิดทางเดี่ยวให้มีทำนองแตกต่างกันออก ไปโดยไม่ซ้ำๆ กันและเพลงที่มีทำนองไม่ซ้ำกันซึ่งทำให้จำยาก เป็นเพลงที่มีความยากในการใช้เสียง และการผูกกลอน เพื่อให้นักดนตรีแสดงความสามารถว่าสามารถแก้ไขอย่างไร เป็นเพลงที่ย้ายระดับเสียงหรือเปลี่ยนบันไดเสียง เพื่อแสดงความสามารถในการดำเนินทำนองหรือการผูกกลอนว่ามีความสนิทสนมกลมกลืนกันเพียงใด " (ดุษฎี มีป้อม, 2541: 23)

นอกจากเพลงเดี่ยวจะมีลักษณะที่สำคัญดังข้อความดังกล่าวแล้ว เพลงเดี่ยวยังมีองค์ประกอบสำคัญที่สามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือ ด้านบทเพลงที่นำมาบรรเลงเป็นเพลงเดี่ยว และด้านความสามารถของผู้บรรเลง ซึ่งในด้านบทเพลงที่นำมาบรรเลงเป็นเพลงเดี่ยวนั้น จะต้องเป็นเพลงที่มีลูกเท่า และมีลูกเล่นมาก มีปัญหาต่อการดำเนินสำนวนกลอน มีการปรับเปลี่ยนระดับเสียงและมีความยาวมาก พอที่จะสามารถนำมาประดิษฐ์เป็นเพลงเดี่ยวได้ นอกจากนี้ ในด้านความสามารถของผู้บรรเลง ก็ถือเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการบรรเลงเพลงเดี่ยว เพราะด้วยคุณสมบัติพิเศษของเพลงเดี่ยว ผู้ที่จะสามารถบรรเลงได้ดีนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความจำ ด้านสมรรถภาพในการบังคับเครื่องดนตรี ด้านการบังคับการใช้เสียงเครื่องดนตรี มีความคงทนแห่งกำลัง มีสมาธิในการควบคุมการบรรเลง รวมไปถึงต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญาดีด้วย

จากลักษณะสำคัญดังกล่าว จึงเป็นมูลเหตุให้เพลงเดี่ยวมีลักษณะที่แตกต่างจากเพลงประเภทอื่น ๆ นั่นเอง

1.2 เพลงเดี่ยวสำหรับซออู้

จากเนื้อหาที่เป็นองค์ความรู้ เกี่ยวกับเพลงเดี่ยวต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถประมวลได้ว่า ในเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องดำเนินทำนองต่าง ๆ นั้น สามารถนำมาบรรเลงเพลงประเภทเดี่ยวได้หลากหลายทั้งเครื่องดนตรีประเภทดีด สี ตี และเครื่องเป่า ในแต่ละเครื่องมือมีเอกลักษณ์และมีคุณสมบัติเฉพาะตัวของตนเองที่แตกต่างกันออกไป

สำหรับซออู้นั้น เป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงกังวาน ทุ้มนุ่มนวลและอ่อนหวานมีลีลาการบรรเลงในลักษณะโศกเศร้าและสนุกสนานครื้นเครง ส่วนลักษณะการดำเนินทำนองของซออู้ มีลักษณะการดำเนินทำนองที่เรียกว่า "ลัก ล้อ" และขัด กับซอด้วงหรือกับเครื่องกำกับจังหวะอื่นๆ

จากคุณลักษณะพิเศษของซออู้ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เราทราบว่า เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีอย่างซออู้ เป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะโดดเด่น มีความเป็นเอกลักษณ์ในตัวเองในเรื่องของบทบาทหน้าที่ในการบรรเลง กล่าวคือ เป็นเครื่องดนตรีที่มีมนต์เสน่ห์แห่งเสียง สามารถถ่ายทอดอารมณ์เพลงได้ในลีลาที่แตกต่างกันออกไปเช่น อารมณ์ที่แสดงถึงความโศกเศร้ารันทดใจ อารมณ์หวานไพเราะ อารมณ์สนุกสนาน ผาดโผนดุดัน อารมณ์เหล่านี้เป็นหน้าที่ ที่ศิลปินต้องเป็นผู้นำเสนอและใช้ความสามารถที่จะส่งผลให้ซออู้มีบทบาทในการบรรเลงในโอกาสต่าง ๆ

บทบาทของซออู้ในการบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้น ลักษณะสำนวนกลอนจะมีความสละสลวย ซับซ้อนและมีความวิจิตรพิสดาร หรือไม่ ต้องประกอบด้วยการบรรเลง 2 เทียวคือ เทียวโอดและเทียวพัน

- เทียวโอดหรือทางหวาน มีการใช้รายละเอียดของนิ้วมากกว่าการบรรเลงธรรมดาลักษณะเหมือนการเอื้อนเสียงของร้อง เป็นการทำเสียงให้ได้อารมณ์ตามบทเพลง เสียงที่ได้ไพเราะอ่อนหวาน

- เทียวพันหรือทางเก็บในการบรรเลงเดี่ยวซออู้ เป็นการทำทำนองซับซ้อน และโลดโผนมากขึ้น ซึ่งตรงกับลักษณะเด่นของซออู้ บางครั้งกลอนจะมีลักษณะเกี่ยวพันเหมือนเถาวัลย์พัน

จากการสัมภาษณ์ผู้ชำนาญการด้านเครื่องสีและผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับดนตรีไทยได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการบรรเลงเพลงเดี่ยวในซออู้ซึ่งเพลงที่นำมาบรรเลงเดี่ยวนั้นต้องมีความเหมาะสมด้วยเหตุผลหลายประการดังนี้

> *" เพลงเดี่ยว ที่เหมาะสมสำหรับการบรรเลงเดี่ยวซออู้ คือ เพลงแขกมอญสามชั้น ซึ่งเป็นเพลงที่มีความเหมาะสมกับซออู้ที่สุด ทั้งในด้านความนุ่มนวลของทำนอง ความไพเราะต่าง ๆส่วน เพลงพญาโศก เพลงพญาครวญ และเพลงนกขมิ้น เป็นเพลงที่เหมาะสมกับซอด้วงและซอสามสาย"*
>
> (เชวงศักดิ์ โพธิสมบัติ, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2548)

> *"เพลงเดี่ยวในซออู้ที่นิยมบรรเลงได้แก่ เพลงแขกมอญ สามชั้น และเพลงเดี่ยวนกขมิ้น เพราะเป็นเพลงที่มีโทนเสียงเอื้อต่อการทำทำนอง และลีลา*

ต่าง ๆ ส่วนพญาโศกก็ได้นะ...แต่น่าจะเป็น แขกมอญและ ส่วนเพลงพญาทั้งหลายต้องซอด้วงจึงเหมาะสม"
(เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2548)

"การบรรเลงเพลงเดี่ยวในซออู้ ที่เห็นได้เด่นชัดและนิยมบรรเลงกันคือเพลงแอ่วเคล้าซอ เพลงหุ่นกระบอกและเพลงสังขารา ซึ่งสามเพลงนี้ซออู้เป็นเครื่องดนตรีที่ทำได้ดีที่สุด เหมาะสม ที่สุดโดยเฉพาะซออู้ ในการเล่นตามคำร้อง เครื่องดนตรีชนิดไหนก็ไม่เหมาะสมเท่าซออู้โดยเฉพาะเพลงแอ่วเคล้าซอเป็นเรื่องของปฏิภาณ และไหวพริบของผู้บรรเลง ที่ต้องทำกลอนเพลง ให้ได้ตามคำร้องอย่างสนิทสนมกลมกลืนและน่าฟังส่วนเพลงเดี่ยวอื่น ๆ เครื่องมือไหนก็สามารถทำได้" (ปิ๊บ คงลายทอง,สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

"เพลงเดี่ยวที่เหมาะสมกับซออู้มีสองลักษณะ คือ ลักษณะการบรรเลงเดี่ยวเพื่อประกอบการแสดงเช่น เพลงหุ่นกระบอก เพลงสังขารา และการแสดงโขนตอนพิเภกถูกขับเพลงที่ใช้คือ เพลงเดี่ยวกราวใน ส่วนลักษณะที่สองคือการบรรเลงเดี่ยวเพลงสามชั้นต่าง ๆ เช่น เพลงเดี่ยวสารถี สามชั้น เพลงเดี่ยวนกขมิ้น สามชั้น เพลงเดี่ยว แขกมอญ สามชั้น เพลงเหล่านี้เป็นเพลงเดี่ยวทั่วไปที่ต้องการบรรเลงเพื่ออวดฝีมือด้วย"
(สมบูรณ์ บุญวงษ์, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน, 2548)

ในการบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้น นอกจากความเหมาะสมในเรื่องเพลง สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการบรรเลงให้เกิดความไพเราะ และได้อารมณ์เพลงที่นักดนตรี ต้องถ่ายทอดออกมาคือเรื่องของความพร้อมในด้านจิตใจเป็นสำคัญ ดังเช่นคำกล่าวในต่อไปนี้

"ภาวะของจิตใจเป็นสิ่งสำคัญการบรรเลงเพลงเดี่ยวที่นำเสนอออกมาถ้าจะให้เกิด ความแตกฉานในการปรุงรสเพลง และให้ได้ถึงเกิดความไพเราะต้องเกิดจากสภาวะความพร้อมทางด้านจิตใจ ซึ่งจะส่งผลถึงทำนองเพลงที่บรรเลงออกมา นอกจากนี้ความเยือกเย็นของอารมณ์ทำให้ทำนองเพลงอ่อนหวานนุ่มนวล และ ความหนักแน่นเด็ดขาด ส่งผลถึงอารมณ์เพลงตามบุคลิกลักษณะของผู้บรรเลง แม้กระทั่งการแต่งเพลงก็เช่นเดียวกันครูอาจารย์ในสมัยโบราณก็

บอกเสมอว่า เรื่องจิตใจเป็นเรื่องสำคัญบางครั้งจะแต่งเพลงนึกเป็นเดือนเป็นปีก็ไม่แตกฉานแต่ถ้าจิตใจสงบมีความพร้อมวันสองวันก็คิดได้"
(เฉลียว เมืองแก้ว, สัมภาษณ์ , 9 พฤศจิกายน 2548)

"การสีเพลงเดี่ยว หรือเพลงอะไรก็แล้วแต่มันอยู่ที่ความพร้อมของจิตใจ และถ้าเราสีแล้วกลั่นออกมาจากใจจะให้ไพเราะขนาดไหน หรือให้โลดโผนสนุกสนานอย่างไร ก็อยู่ที่การปรุงแต่งสิ่งที่อยู่ในใจของเราตอนฉันต่อเชิดนอกกับพ่อย้อย วันไหนไม่สบายใจก็จะบอกพ่อว่ายังไม่ต่อ พ่อก็จะเข้าใจและรอจนกว่า จะพร้อมเมื่อใจพร้อมฝีมือก็จะพร้อมเพลงก็จะออกมาดี ฟังรื่นหูสรุปก็คือ ใจเป็นตัวกำหนดทุกสิ่งว่างั้นนะ"
(แม่ชีสายใจ เกิดมงคล, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2548)

จากเหตุผล ที่ท่านผู้รู้ทางด้านดนตรีไทยได้กล่าวมาในข้างต้น ความพร้อมของจิตใจถือเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ เพราะการที่ศิลปินจะถ่ายทอดผลงานเพลงออกมา นำเสนอผู้ฟังให้เกิดอรรถรสนั้นต้องกลั่นกรองความรู้สึกที่ได้อารมณ์เพลงออกมาด้วยความตั้งใจ จากอารมณ์อันละเอียดอ่อน ประณีตบรรจง เพราะสิ่งที่จะเป็นตัวกำหนดอรรถรสในทำนองเพลงได้ดีคือความพร้อมทางด้านจิตใจของผู้บรรเลงนั่นเอง

เมื่อกล่าวถึงอารมณ์เพลง ที่ผู้บรรเลงจะต้องถ่ายทอดออกมาจากจิตใจให้เกิดอรรถรสดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การบรรเลงเพลงเดี่ยวที่ต้องอาศัยคุณลักษณะพิเศษในการบรรเลงหลายประการด้วยกันก็คือเพลงเดี่ยวกราวใน

"ในอดีตเพลงเดี่ยวกราวใน เป็นเพลงเดี่ยวสำหรับเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ และเครื่องดนตรีที่นำมาทำเป็นทางเดี่ยวกราวในชนิดแรกคือปี่"
(จิรัส อาจณรงค์, สัมภาษณ์ , 17 พฤศจิกายน 2548)

จากคำกล่าวของครูจิรัส อาจณรงค์ บรมครูทางด้านดนตรีไทยเกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่นำมาประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวแล้ว ยังพบว่ามีการคิดประดิษฐ์ทางเดี่ยวกราวในขึ้น กับเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ อีกมากมายเช่น ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก แม้กระทั่งในเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายไทย ที่เป็นเครื่องดำเนินทำนองเกือบทุกเครื่องมือ ได้ถูกนำมาคิดประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวเกิดขึ้น เช่น ซอด้วง ซออู้ และจะเข้ และในบรรดาเครื่องสายไทย เครื่องดนตรีที่มีความ

โดดเด่นและได้รับความนิยม จนมีบทบาทในการบรรเลงประกอบการแสดงโขน ละครและการบรรเลงเพลงเดี่ยวก็คือซออู้ จากการสัมภาษณ์ ครูปี๊บ คงลายทอง เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่มีบทบาท ในการบรรเลงเพลงเดี่ยวกราวในพบว่า ซออู้ เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง ที่มักจะมีบทบาทไม่น้อยไปกว่าเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ ดังคำกล่าวที่ว่า

> *"ซออู้ ถูกบรรจุเป็นผู้บรรเลงในบทโขนตอน พิเภกถูกขับออกจากกรุงลงกาซึ่งสมัยนั้นครูหลวงไพเราะ และพระสรรเพลงสรวง ซึ่ง เป็นผู้ที่ถูกกล่าวถึงในการนำซออู้เข้ามามีบทบาทในบทโขนประมาณรัชกาลที่ 6 และ ที่ชัดเจนคือที่กรมศิลปากร ครั้งหนึ่งคุณตาหลวงไม่สบาย จึงต่อเพลงให้ครูละเมียดเล่นแทน ความพิเศษก็คือ นอกจากกราวในตอนพิเภกถูกขับ พระยาประสานได้เป่าปี่พญาโศก สามชั้น ตอนพิเภกถูกขับ คนดูรู้สึกสงสารพิเภก ต่างพากันร้องไห้เพราะเสียงปี่ พอรับสั่งให้ออกจากเมืองพิเภก เดินทางออกจากกรุงลงกา ก็มีการออกเดี่ยวกราวใน โดยใช้ซออู้ คุณตาหลวง (ครูหลวง ไพเราะเสียงซอ) นี่แหละ...ที่ทำให้ซออู้มีบทบาทในการแสดงมาก ท่านชอบนั่งเอาซออู้มาสีคลอร้อง ตั้งแต่นั้นมา ก็มีคนนำซออู้มาสีเอาคลอร้องอย่างท่าน บทบาทของซออู้มีทั้งบทบาทในทางสังคมในเรื่องของการถ่ายทอด ส่วนด้านดนตรีก็มีบทบาท ในการเปลี่ยนแปลงอารมณ์คน โดยเฉพาะ ในการแสดงโขน เมื่อบรรเลงในวงปี่พาทย์ไม้แข็ง เกรียวกราวมาตลอดแต่พอมาเปลี่ยนเป็นซออู้ก็เปลี่ยนอารมณ์เป็น นุ่มนวลสนุกสนาน"*
>
> (ปี๊บ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

ดังนั้นการที่ซออู้ มีบทบาทในการบรรเลงเพลงเดี่ยวกราวใน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบรรเลงประกอบการแสดงโขน ละคร อาจเป็นเพราะว่า ซออู้ มีโทนเสียงที่ทุ้มนุ่มนวล มีลักษณะการผันเสียงได้สูงต่ำและมีสำนวนกลอนที่ซุกซน สนุกสนานเร้าใจคละเคล้าไปกับทำนองที่อ่อนหวานและฟังไพเราะรื่นหู ทำให้เปลี่ยนแปลงอารมณ์คนดู จากเครื่องดำเนินทำนองอื่น ที่มีเสียงแหลมสูงและเกรียวกราวอย่างปี่พาทย์ไม้แข็ง เหตุผลดังนี้จึงทำให้เป็นที่เข้าใจว่า ธรรมชาติของเสียงเครื่องดนตรีในแต่ละประเภททำให้เกิดอรรถรสในการฟังที่แตกต่างกันออกไป

2. การบรรเลงเพลงเดี่ยว

2.1 ความหมายของ ทางเพลง ในดนตรีไทย

คำว่า " ทาง" มีความสำคัญและมีความหมาย ทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปบ้าง ตามความเห็นของปราชญ์ทางดนตรีไทย "ทาง" ในเพลงไทยได้มีการบัญญัติและให้คำจำกัดความไว้หลาย ๆ ท่านดังนี้

ในหนังสือคำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ของ อาจารย์บุญธรรม ตราโมทได้ให้ความหมายของคำว่า "ทาง"ไว้ 3 ประการดังนี้

1. ทางหมายถึง วิธีดำเนินทำนองเพลง เช่น ทางเดี่ยวและทางหมู่หรือเช่น เพลงนี้เป็นทางของครู ก. ครู ข. อะไรเหล่านี้

2. หมายถึงวิธีดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีเฉพาะอย่างเช่น ทางระนาด และทางซอ เป็นต้น

3. ระดับของเขตบันไดเสียง (key) เช่น ทางเพียงออ ทางใน ทางกลาง และทางชวาเป็นต้น (บุญธรรม ตราโมท, 2481:36)

รองศาสตราจารย์มานพ วิสุทธิแพทย์ได้กล่าวไว้ในหนังสือดุริยางคศาสตร์ ของคณะ-ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เกี่ยวกับเรื่องทางเพลงในดนตรีไทยดังนี้

"ทาง" ในความหมายของดนตรีไทย นั้นมี 3 ความหมาย "ทาง"หมายถึง ทางการบรรเลงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ เช่น ระนาดเอก ทางซอด้วง ทางจะเข้เป็นต้น

"ทาง" หมายถึง ทางเพลงของครูดนตรี เช่นเพลงพม่าเห่ ทางของอาจารย์มนตรี ตราโมทและพม่าเห่ทางของครูหลวงไพเราะด้วย

"ทาง" หมายถึง ระดับเสียงหรือบันไดเสียงในการบรรเลงของวงดนตรีวงต่าง ๆ ซึ่งมีทางทั้งหมด 7 ทางคือ ทางเพียงออล่าง ทางใน ทางกลาง ทางเพียงออบน ทางนอก ทางกลางแหบและทางชวา (มานพ วิสุทธิแพทย์, 2533:108)

"ทาง" ที่หมายถึง ระดับเสียงหรือบันไดเสียง ในการบรรเลงของวงดนตรีตามลักษณะวงต่าง ๆ นั้น ต้องบรรเลงในระดับเสียงหรือบันไดเสียงที่เครื่องดนตรีในวงดนตรีนั้น ๆ สามารถบรรเลงได้อย่างสะดวก เนื่องจากเครื่องดนตรีบางอย่าง ที่ใช้บรรเลงมีข้อจำกัดในการบรรเลงเครื่องดนตรีบางอย่างสามารถบรรเลงได้สะดวกที่ระดับเสียงหรือบันไดเสียง เสียงหนึ่ง แต่บรรเลงได้ไม่สะดวกในอีกระดับเสียงหรือบันไดเสียงหนึ่ง "ทาง" ต่าง ๆ จึงถูกกำหนดขึ้น เครื่องดนตรีที่มีข้อจำกัดคือ เครื่องดนตรี ประเภทเครื่องสาย และเครื่องเป่า เพราะเครื่องดนตรี

แต่ละชนิดมีระบบนิ้วที่ใช้บรรเลงเฉพาะระดับเสียงที่ใช้ในเครื่องดนตรีที่มีข้อจำกัดดังกล่าวจึงต้องมุ่งเน้นถึงความสะดวกหรือคล่องตัวของระบบนิ้ว ในการบรรเลงเครื่องดนตรีนั้น ๆ

นอกจากนี้ การศึกษาเรื่อง "ทาง" ที่หมายถึงระดับเสียงในการบรรเลงเป็นรากฐานของการศึกษาธรรมชาติและวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ เป็นหลักการกำหนดระดับเสียงการบรรเลงบทเพลง นอกจากนี้ "ทาง" ยังเป็นที่มาของการกำหนดโน้ตตัวอักษรไทย (ด ร ม ฟ ซ ล ท) บนเครื่องดนตรีไทยทำให้การบันทึกโน้ตเพลงไทยสามารถบันทึกได้อย่างเป็นระบบ

จากคำอธิบายเกี่ยวกับความหมายของ "ทางเพลง" ซึ่งนักวิชาการและคีตกวีของดนตรีไทยหลาย ๆ ท่าน ได้ให้ ความหมายไว้นั้น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ ก็คือ ***ทำนองเพลงที่เกิดจากความคิดของกวี*** ซึ่งได้ประดิษฐ์สร้างสรรค์ผลงานออกมาโดยการร้อยเรียงผูกสำนวนทำนองเพลงให้มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะเพลงเดี่ยวกราวใน เป็นเพลงเดี่ยวที่คีตกวีต่าง ๆได้แสดงภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถ ทางด้านการประพันธ์ จนเกิดเอกลักษณ์และมีกลวิธีพิเศษที่ไม่เหมือนกันอย่างที่เรียกว่า "ทางของผู้ประพันธ์"

2.2 ความหมาย "การบรรเลงเพลงเดี่ยว"

จากตำราทางวิชาการด้านดนตรีไทยได้มีการกล่าวถึงลักษณะการบรรเลงเพลงเดี่ยวดังนี้

> *" การบรรเลงเพลงเดี่ยว มิใช่หมายความว่าการบรรเลงคนเดียว แล้วจะเป็นการบรรเลงเดี่ยว การบรรเลงเดี่ยวนั้น เพลง ทำนอง และผู้บรรเลงจะต้องเหมาะสมที่จะเป็นการบรรเลงเดี่ยวด้วยจึงจะใช้ได้ อันที่จริงการบรรเลงเดี่ยวนั้นมิใช่ว่าจะบรรเลงผู้เดียวจริง ๆ เวลาบรรเลงเดี่ยวมักจะมี เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เช่น โทนรำมะนา หรือสองหน้ากับฉิ่ง สำหรับ ควบคุมจังหวะหน้าทับบรรเลงไปด้วย"*
>
> (มนตรี ตราโมท, 2538: 45)

ด้านความมุ่งหมายของการบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้น ท่านอาจารย์มนตรี ตราโมทได้กล่าวไว้ว่ามีความมุ่งหมายที่จะอวดอยู่ 3 ประการคือ

ประการแรก หมายถึง ทำนองเพลงที่ครูได้ตบแต่งขึ้นไว้อย่างวิจิตรพิสดารสมที่จะบรรเลงอวดได้

ประการที่สอง หมายถึง ผู้บรรเลงมีความแม่นยำ จดจำทำนอง เม็ดพรายและวิธีการที่ครูผู้แต่งได้ประดิษฐ์ไว้นั้นอย่างถี่ถ้วนทุกประการ

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประการที่สาม ผู้บรรเลงมีความสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดนั้น ๆ ได้ตามที่ครูผู้แต่งได้ประดิษฐ์ไว้ ไม่ว่าจะโลดโผนหรือพลิกแพลงเพียงใด ก็สามารถทำได้ถูกต้องคล่องแคล่วไม่มีบกพร่อง

บทสรุป ของความมุ่งหมายในการบรรเลงเดี่ยวคือ ผู้ประพันธ์มีความประสงค์จะอวดใน 3 ลักษณะด้วยกันคือ อวดทาง (ครู) อวดความแม่นยำของผู้บรรเลง และอวดฝีมือของผู้บรรเลงนั่นเอง (มนตรี ตราโมท, 2538: 32)

จากข้อความดังกล่าว การบรรเลงเพลงเดี่ยว เป็นวิธีการดำเนินทำนองอย่างหนึ่งที่มีความพิเศษไปจากการบรรเลงในลักษณะอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นการบรรเลงที่มีเครื่องดำเนินทำนองเพียงอย่างเดียว บรรเลงในเพลงประเภทเพลงเดี่ยวและอาจมีเครื่องประกอบจังหวะบรรเลงประกอบไปด้วยก็ได้

ในการบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้น ส่วนสำคัญของการบรรเลงเดี่ยว ของแต่ละเครื่องมือนั้น สิ่งที่นักดนตรีต้องคำนึงถึง คือการเลือกปฏิบัติเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นให้เหมาะสมกับเพลงที่จะเดี่ยว เพราะมิได้หมายความว่า เพลงเดี่ยวทุกเพลงจะเหมาะสม และสามารถนำมาบรรเลงได้ ในทุกเครื่องมือการเกิดสุนทรียรส ทางดนตรีไทยต้องอาศัยปัจจัยดังกล่าวด้วย ดังความคิดเห็นที่ผู้มีความรู้มีประสบการณ์ในการบรรเลงเพลงเดี่ยวได้ให้ข้อสังเกตว่า

> *"เพลงเดี่ยวในแต่ละเพลง ย่อมเหมาะสมเฉพาะเครื่องดนตรีนั้น ๆ เช่น ถ้าเป็นเพลงเดี่ยวแขกมอญ เหมาะสมกับเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี อย่างเช่น ซออู้ เพราะเป็นเพลงที่ให้อารมณ์เหมาะสมกับซออู้ ส่วนเพลงเดี่ยวนกขมิ้นและพญาโศกก็เหมาะสมกับเครื่องดนตรีอย่างเช่น ซอด้วง ซอสามสายและขลุ่ย เพราะทำนองเพลงเป็นทำนองหวาน และเศร้าแต่ถ้าเป็นการบรรเลงเดี่ยวในเครื่องตีเพลงที่เหมาะสมก็ คือเพลงเดี่ยวกราวในเพราะมีทำนอง ดุ และเด็ดขาดคึกคักเพราะเหตุที่เดิมเพลงกราวในใช้ในการบรรเลงประกอบกิริยาอาการของ ตัวละครที่แสดงเป็นยักษ์ต้องดุดัน แข็งกร้าวเครื่องดนตรีที่เหมาะกับเพลงกราวในก็ควรจะเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีจึงจะเหมาะสม"*
>
> (เชวงศักดิ์ โพธิสมบัติ, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2548)

2.3 ลักษณะของการบรรเลงเพลงเดี่ยว

การบรรเลงเพลงเดี่ยวเป็นวิธีการดำเนินทำนอง อย่างพิเศษของเครื่องคนตรีประเภทดำเนินทำนอง ซึ่งในการบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้น จะต้องมีลักษณะการบรรเลง ด้วยการดำเนินทำนองอย่างพลิกแพลงสำนวน ของเพลงประเภทเพลงเดี่ยว ให้มีลักษณะการบรรเลงที่โลดโผนหรือใช้วิธีการใด ๆ ที่ทำยากกว่าการบรรเลงธรรมดา ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บรรเลงที่จะปรับปรุงหรือใช้กลวิธีต่าง ๆ ให้มีความพิเศษ กล่าวคือ แต่ละท่อนต้องดำเนินทำนองทางหวาน เสียเที่ยวหนึ่ง แล้วจึงดำเนินทำนองทางเก็บหรือทางพันอีกเที่ยวหนึ่ง ซึ่งลักษณะการบรรเลงเหล่านี้จะพบได้กับเครื่องคนตรีประเภทซอ จะเข้ และปี่ เป็นสำคัญ แต่ถ้าเป็นเครื่องคนตรีประเภทระนาด โดยทั่วไปจะไม่ใช้ทางหวานแต่จะใช้ทางเก็บรัวขยี้ เป็นการดำเนินทำนอง การบรรเลงเพลงเดี่ยวที่น่าฟัง ต้องอาศัยความคล่องแคล่ว เสียงที่ ชัดเจน มีความแม่นยำของเนื้อทำนองเพลง ด้วยเหตุนี้ผู้บรรเลงเพลงเดี่ยวจึงต้องมีความชำนาญในเครื่องมือนั้น ๆ และต้องผ่านการฝึกฝนอย่างดี เพราะกลอนแต่ละกลอนนั้น นับได้ว่ามีความสำคัญและมีความยากเป็นทักษะเฉพาะของแต่ละเครื่องมือ

จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาของศิลปิน ที่ถ่ายทอดออกมาในลักษณะเพลงเดี่ยวมิได้แสดงเพียงแค่ความสามารถของศิลปินเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นความหมายที่แฝงอยู่ในบทเพลงนั่นเอง นอกจากนี้ในการบรรเลงเพลงเดี่ยว สิ่งที่ผู้บรรเลงต้องคำนึงเป็นสำคัญคือ ในเรื่องของจังหวะเพราะส่วนสำคัญของเพลงเดี่ยวทุกเพลงก็คือจังหวะ ในการบรรเลงเพลงเดี่ยวที่สมบูรณ์จึงต้องมีเครื่องประกอบจังหวะ อย่างเช่น ฉิ่ง กลอง เป็นตัวควบคุมจังหวะของผู้บรรเลงเดี่ยวเป็นสำคัญ

2.4 โอกาสในการบรรเลงเพลงเดี่ยว

ในอดีตเพลงเดี่ยวเป็นที่นิยมมาก โดยเฉพาะในรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตามวังต่าง ๆ จะมีวงคนตรีเป็นของตนเองเอาไว้อวดฝีมือ ประชันขันแข่งกัน ครูเพลงและนักคนตรีตามวังต่าง ๆ จึงมีการพัฒนาการ ประพันธ์เพลงเดี่ยวให้ได้กลวิธีการบรรเลงคนตรีขึ้นมากมาย จนเป็นที่ถูกใจเจ้านาย และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้กับนักคนตรีต่าง ๆ เช่น จางวาง หลวง พระ พระยา เป็นต้น เมื่อมีการพัฒนาการประพันธ์เพลงเดี่ยว ในลักษณะต่าง ๆ ก็เป็นมูลเหตุทำให้เพลงเดี่ยวได้รับความนิยมและถูกนำมาบรรเลงในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งโอกาสในการบรรเลงเพลงเดี่ยวมีผู้ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ดังนี้

1. การบรรเลงเพลงเดี่ยว บรรเลงในโอกาสที่ต้องการแสดงภูมิปัญญาของผู้ประดิษฐ์ทำนองและ ความสามารถของนักดนตรี
   (ปี๊บ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2548)
2. บรรเลงเดี่ยวในโอกาส ที่มีการประชันขันแข่งระหว่างสำนักทางดนตรีต่าง ๆ โดยเฉพาะในวงปี่พาทย์ (เฉลียว เมืองแก้ว, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2548)
3. บรรเลงเพลงเดี่ยวในโอกาสที่ต้องแสดงความสามารถในโอกาสสำคัญ เช่น
   - การเข้าศึกษาต่อ(ในวิชาชีพเฉพาะทาง) ในระดับสถาบันอุดมศึกษาที่สูงขึ้น
   - การเข้ารับราชการในสถาบันทางด้านดนตรีไทย
   (เชวงศักดิ์ โพธิสมบัติ, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2548)

" ในอดีต โอกาสที่จะบรรเลงเพลงเดี่ยวต่าง ๆ ของนักดนตรีไทยมีน้อยมาก และเพลงเดี่ยว ที่บรมครู หรือนักดนตรีจะสามารถนำมาบรรเลงได้นั้นถือว่าเป็นสุดยอดของฝีมือ และหาฟังได้ยากมาก เพราะโดยมารยาทของนักดนตรี ในสมัยโบราณการที่จะบรรเลงเพลงเดี่ยวให้ผู้อื่นฟังโดยพร่ำเพรื่อ ถือว่าเป็นการไม่สมควร และครูเก่า ๆ มักไม่กระทำกัน โดยเฉพาะนักดนตรีในวงเครื่องสายไม่ปรากฏว่า มีการนำเพลงเดี่ยว มาบรรเลงเพื่อประชันกันตัวต่อตัว เพราะนักดนตรี ถือว่าเป็นการเสียมารยาทและไม่สมควรอย่างยิ่งแต่การบรรเลงเดี่ยวในซออู้เพียงเพื่อแสดงความสามารถและบรรเลงเดี่ยวเพื่อประกอบในการแสดงเท่านั้นเอง แต่ปัจจุบันมีเหตุผลอื่น มากมายที่ทำให้เพลงเดี่ยวบรรเลงกันได้ทั่วไปเหมือนสมัยนี้"
(เชวงศักดิ์ โพธิสมบัติ ,สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2548)

เป็นที่น่าสังเกตว่าโอกาสในการบรรเลงเพลงเดี่ยวในอดีตและปัจจุบัน มีความแตกต่างกันด้วยเหตุที่สภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป ค่านิยมในดนตรีไทยก็เปลี่ยนไป การบรรเลงเพลงเดี่ยวในปัจจุบัน ได้ถูกกำหนด ให้เป็นสิ่งที่วัดความรู้ความสามารถที่ชัดเจนมากขึ้น ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ให้ความสำคัญต่อทักษะการแสดงฝีมือขั้นสูงสุดโดยการจัดให้มีการประกวดประชันกันมากขึ้น นอกจากนี้ สื่อก็มีส่วนในการเผยแพร่เรื่องดนตรีไทยมากขึ้นรวมไปถึงดนตรีไทยในปัจจุบันเข้าสู่ระบบธุรกิจ ทำให้การบรรเลงเพลงเดี่ยวมีเงื่อนไขในการบรรเลงและการถ่ายทอดน้อยลง ศิลปินได้รับโอกาสในการบรรเลงเพลงเดี่ยวต่อสาธารณชนมากขึ้นกว่าในอดีต ซึ่งในเหตุผลดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า ทิศทางในการพัฒนาดนตรีไทยโดยเฉพาะการบรรเลงเพลงเดี่ยวจะเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

3. เพลงกราวใน

3.i ประวัติที่มาของเพลงกราวใน

คำว่า "กราว" เป็นชื่อเพลงหน้าพาทย์ประเภทหนึ่ง มีอัตราจังหวะสองชั้นเป็นเพลงพวกไม้กลองที่เล่นคู่กับกลองทัด นิยมนำไปบรรเลงประกอบการยกทัพของโขน – ละคร ลีลาและทำนองให้ความรู้สึกฮึกเหิม คึกคัก เร้าใจ มีจังหวะกระฉับกระเฉง เพลงกราวในมีหลายทำนอง เรียกชื่อแตกต่างกันไปตามลักษณะและโอกาสที่ใช้เช่น กราวนอก กราวใน กราวแขก กราวตะลุง กราวกลาง กราวเงาะ กราวจีน กราวชัย กราวดง กราวกีฬา กราวรำ กราวรำพม่า กราวรำมอญ กราวรำเสภา กราวเริงพล กราววีรชัย กราววีรสตรี และกราวอาสา

เพลงกราวในสองชั้น เป็นเพลงที่บรรเลงรวมอยู่ในชุดโหมโรงเย็น และใช้เป็นหน้าพาทย์ประกอบกิริยาไปมาหรือยกพลตรวจพลของยักษ์และอสูร โบราณจารย์ท่านเห็นว่าเพลงกราวในนี้มีโยนถึง 6 แห่ง (6 เสียง) สามารถที่จะแยกแยะประดิษฐ์ทำนองไปได้มากมายจึงนำมาแต่งขยายขึ้นเป็น 3 ชั้น สำหรับเดี่ยว ด้วยเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ มักประดิษฐ์ทางโลดโผนพลิกแพลงทุก ๆ โยนอย่างพิสดาร ส่วนเครื่องดนตรีในวงเครื่องสาย จะเดี่ยวด้วยอัตราสองชั้น แต่ทุก ๆ โยนก็แต่งอย่างประณีตพิสดารเหมือนกัน จึงทำให้ เพลงเดี่ยวกราวใน จึงถือว่า เป็นเพลงเดี่ยวที่ยิ่งใหญ่และสำคัญกว่าเพลงอื่น ๆ (มนตรี ตราโมท, มปพ: 564)

บทร้องเพลงเกราวใน

เนื้อที่ 1	ยักษ์รับกราบลาทะลึ่งโลด	ข้ามโขดเขาเขินคีรีศรี
	ยูงยางหักระเนนเป็นธุลี	เหยียบเสือช้างบี้ด้วยบาทา ฯ
หมายเหตุ	บรรทัดหลังของเนื้อนี้ บางครั้งนิยมร้องกันว่า	
	ยูงยางหักลงเป็นผงคลี	เหยียบเสือช้างบี้ด้วยบาทา ฯ
เนื้อที่ 2	บัดนั้น	กาลสูรเสนีมีศักดิ์
	รับสั่งองค์ท้าวทศพักตร์	ขุนยักษ์รีบเหาะระเห็จไป ฯ

(รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2)

3.2 ลักษณะของเพลงกราวใน

เพลงกราวในเป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภท สองชั้น จัดเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ประกอบอากัปกิริยาของตัวละครฝ่ายยักษ์ มีอัตราจังหวะสองชั้น ใช้ประกอบการยกทัพตรวจพลของฝ่ายลงกา ซึ่งเป็นตัวละครฝ่ายยักษ์ ลักษณะทำนองแสดงความองอาจ สง่างาม และฮึกเหิม เพลงนี้ใช้เป็นเพลงอันดับที่ 17 ในชุดโหมโรงเย็น ซึ่งมีความหมายถึง การเสด็จมาของเทพเจ้าฝ่ายอสูร เช่น ท้าวกุเวรหรือ ท้าวเวสสุวรรณ เป็นต้น นอกจากนี้ นักดนตรียังนิยมนำไปบรรเลงตอนจบการเทศน์ หรือการสวดมนต์ของพระสงฆ์ด้วย (จิรัส อาจณรงค์, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

กลุ่มนักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษาแขนงวิชาวัฒนธรรมดนตรีไทย ของมหาวิทยาลัยมหิดลรุ่นที่ 6 ภาคการศึกษา 2538 ได้กล่าวไว้ในรายงานการวิเคราะห์ดนตรีไทยวิชา "วัฒนธรรมดนตรีไทย" ถึงลักษณะของเพลงกราวในว่า

เพลงกราวใน มีหลายประเภทด้วยกัน ทั้งประเภทที่ถูกจัดอยู่ในเพลงชุดเพลงโหมโรงเย็นและเพลงเดี่ยวในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ประเภทที่ถูกจัดอยู่ในเพลงโหมโรงกลางวัน ได้แก่ เพลงกราวในสามท่อนโบราณจารย์นำไปเรียบเรียงเป็นเพลงอันดับแรกในเพลงชุดโหมโรงกลางวัน ซึ่งประกอบไปด้วยเพลงกราวในเสมอข้ามสมุทร – รัวลาเดียว เชิด ชุบ ลา ตะบองกัน - รัวลาเดียว คุกพาทย์ - รัวลาเดียว พันพิราพ ตระสันนิบาต เสี้ยน เชิด ปฐม รัวลาเดียว บาทสกุณีและกราวรำ เพลงชุดโหมโรงดังกล่าวนี้เป็นเพลงประเภทโหมโรงโขน

2. ประเภทเพลงเดี่ยวลักษณะต่าง ๆ เช่น

2.1 เพลงเดี่ยวลักษณะที่ 1 เป็นเพลงเดี่ยวที่มีอัตรา จังหวะสามชั้น พระยาประสานดุริยศัพท์(แปลก ประสานศัพท์)ได้แต่งขยายจากเพลงกราวในสองชั้นซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์ประกอบด้วยการยกทัพตรวจพล ของกองทัพฝ่ายลงกา เพื่อให้มีลีลาและทำนองเป็นเพลงทางเดี่ยวเพื่อบรรเลงเดี่ยวในเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ

2.2 เพลงเดี่ยวลักษณะที่ 2 นักดนตรีหลายท่านได้นำเอาเพลงกราวใน ซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภท กราว ไปแต่งขยายและแต่งเป็นเพลงเถา โดยตกแต่งทำนองหลายสำนวนเป็นเพลงประเภท ทางโอด ทางพัน ที่มีลีลา และทำนองหลายสำนวนจัดเป็นเพลงประเภทอวดฝีมือชั้นสูงของนักดนตรี และ เป็นเพลงที่มีทางเดี่ยว ของเครื่องดนตรีทุกชนิด ซึ่งพระยาภูมีเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ได้แต่งเป็นเพลงเถา สำหรับเดี่ยวในซอสามสายทางหนึ่ง ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งทางเดี่ยวด้วยเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ในวงปี่พาทย์และเดี่ยวทางซอ

2.3 เพลงเดี่ยวลักษณะที่ 3 เป็นเพลงที่หลวงประดิษฐไพเราะ ได้มาจากความฝัน ของนายบุญยงค์ เกตคง ซึ่งเขียนไว้ในหนังสืออนุสรณ์คำนึงในวาระฉลองครบรอบร้อยปีเกิดของ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

จากคำอธิบายดังกล่าวเป็นข้อสรุปว่า เพลงกราวในเป็นเพลงที่มีความพิเศษในทำนอง มีความวิจิตรพิสดารและในความพิเศษนี้ทำให้คีตกวีทางดนตรีไทยนำมาประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวใน เครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ มากมาย ทั้งเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีอย่างระนาดเอก ฆ้องวง เครื่อง ดีดอย่างเช่น จะเข้ เครื่องเป่าอย่างเช่น ปี่และเครื่องสีอย่างเช่น ซอด้วง ซออู้ เป็นต้น นอกจากนี้ใน ลักษณะของเพลงกราวใน ทางเดี่ยวยังเป็นเพลงขั้นสูงของเพลงเดี่ยว ที่ถือว่าเป็นเพลงที่ยาวที่สุด และ ใช้สมรรถภาพและกลวิธีในการบรรเลงสูงส่ง เพราะในเพลงเดี่ยวกราวใน มีทั้งทางหวาน ทางเก็บ ทางรัว ทางขยี้ ผู้บรรเลงต้องอาศัยสติปัญญา และความสามารถในการบรรเลงอย่างสูงด้วย นอกจากจะกล่าวถึง ในลักษณะของเพลงกราวใน ในด้านอื่นแล้ว ด้านลักษณะการประพันธ์เพลง กราวใน ก็ถือว่า มีความพิเศษอย่างหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็นเพลงประเภท "ลูกโยน" ซึ่งบรมครู และ นักวิชาการทางด้านดนตรีไทยได้เสนอทัศนะต่าง ๆ ไว้ดังนี้

> *"ลูกโยน เป็นทำนองเพลงพิเศษตอนหนึ่ง ซึ่งไม่มีความหมายในตัวแต่ อย่างไร หากแต่มีความประสงค์อยู่อย่างเดียว เพียงให้ทำนองตอนนั้นยืนอยู่ ณ เสียงใดเสียงหนึ่งแต่เสียงเดียว((เหมือนคำว่า เท่าในศัพท์สังคีต)แต่ "โยน" หรือ "ลูกโยน" นี้ ไม่บังคับในเรื่องกำหนดจำนวน จังหวะ จะบรรเลงโยนอยู่มาก น้อยกี่จังหวะก็ได้ และโยนนี้จะมีแทรกอยู่แต่ในเพลงประเภทหน้าทับ สองไม้ เท่านั้น"* (มนตรี ตราโมท, 2538: 46)

ลักษณะเด่นของเพลงกราวใน มีความแตกต่างจากเพลงเดี่ยวทั่ว ๆ ไป จากการสัมภาษณ์ผู้มี ความรู้และมีประสบการณ์ในการบรรเลงเพลงเดี่ยวกราวใน ได้รับความคิดเห็นในมุมมองที่เป็นไป ในทิศทางเดียวกันดังนี้

> *"เพลงกราวใน มี 2 สถานะคือ*
>
> *1. สถานะที่เป็นเพลงทำนองหลักซึ่งเป็นเพลงสุดท้ายของชุดโหมโรงเย็น ซึ่งเป็นชุดที่ดั้งเดิมของเพลงไทย*
>
> *2. สถานะที่เป็นเพลงทำนองเดี่ยวถือเป็นเพลงที่ยิ่งใหญ่ เป็นเพลงที่สำคัญ ในลำดับความเป็นเพลงเดี่ยวเพลงกราวในอยู่ในกลุ่มสุดยอดของเพลงเดี่ยวคือ*

กลุ่มเพลงทยอยเดี่ยว เชิดนอก พญาโศก มุล่ง สารถี แขกมอญ กราวในเป็น เพลงที่สำคัญโดยเฉพาะเป็นเพลงที่มีลูกโยนซึ่งมีทั้งหมด6 โยน แต่ละโยนจะมีความยาวมากหมายตามความพอใจของผู้ประพันธ์ ลักษณะของการโยนจะโยนในแต่ละระดับเสียงต่าง ๆ ผู้ประพันธ์ประกอบกันกับความสามารถของศิลปินที่จะบรรเลงในแต่ละเดี่ยว แต่ละโยน จะมีสติปัญญา ความสามารถกว้างขวางกันแค่ไหนเพียงไร ทำอย่างไรไม่ให้ทำนองซ้ำกันมีความแตกต่างกันไป

นอกจากนี้ ยังเป็นการเสนอความคิด ในเชิงศิลป์และศาสตร์ ในเชิงศาสตร์ก็คือ ลูกโยนทำนองหลักที่มีลักษณะต่าง ๆ ในเชิงศิลป์ก็คือการแปรรูปจากศาสตร์เป็นสำนวนเดี่ยวให้มีความงดงาม วิจิตรพิสดาร ตามสำนวนของแต่ละเครื่องมือ เช่น ซออู้ก็แปรทำนองเป็นสำนวนเดี่ยวของซออู้ จะเข้ก็เป็นของจะเข้ ซึ่งใช้ทำนองหลักในโยนเดียวกันนี้ซึ่งความยิ่งใหญ่ของเพลงก็คือ ตรงนี้เพลงเดี่ยวกราวในของแต่ละเครื่องมือโดยรวมจะมีความยาวที่แตกต่างกันด้วยประเด็นสองประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่งคือ อัตราความเร็วที่เป็นตัวแปรให้อัตราความยาวของเดี่ยว มีปริมาณไม่เท่ากันประเด็นที่สองคือความกว้างขวางในเชิงศิลป์ โยนในแต่ละเครื่องมือมีศักยภาพในความกว้างขวางที่แตกต่างกันเมื่อโดยรวมเมื่ออยู่ในเดี่ยวแล้วถึงแม้จะอยู่ในเครื่องมือเดียวกันกันก็ตาม ศิลปินแต่ละคนคนที่หนึ่งสองสาม ก็จะมีความความยาวของเพลง ที่แตกต่างกัน เพราะว่าขีดความสามารถและศักยภาพของผู้สี ผู้ดีด ผู้บรรเลงมีความแตกต่างกัน

การประดิษฐ์ทำนองในเชิงศิลป์ ของศิลปิน ในคนหนึ่ง ๆ มีหลักอยู่ว่าการประดิษฐ์ทำนอง หรือสำนวนในเชิงศิลป์ จะต้องมีการส่งเสริมให้ศิลปินมีความเด่น เพราะฉะนั้นเรื่องเดี่ยวนั้นถ้ามีการลอกเลียนแบบกันไม่ใช่เรื่องที่ดี เป็นเรื่องที่เสียหายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนดีมีเป็นบางส่วนก็ตรงที่ ถ้าศักยภาพของครูต้นแบบกับลูกศิษย์ ตรงกัน ก็ลอกเลียนแบบได้แต่ส่วนใหญ่ ศักยภาพไม่เท่ากันเพราะโดยธรรมชาติความสามารถของคนไม่เท่ากัน ลอกเลียนแบบไปถ้าส่วนที่ทำได้หรือดีกว่าก็รอดตัวไป ส่วนไหนที่ต้นแบบมีปัญหาหรือขีดจำกัด ถ้าลอกเลียนแบบแล้วทำไม่ได้ก็เป็นการฆ่าคนรับ ดังนั้นครูในสมัยโบราณมักจะแต่งสำนวนเดี่ยวให้เป็นการเฉพาะบุคคลตามศักยภาพของผู้รับ ลูกศิษย์เหมือนกันเครื่องมือเดียวกัน แต่ละคน ๆ สำนวนต้องแตกต่างกัน ส่วนใหญ่ทำได้ดีบางอย่างแต่ทำได้ไม่ดีหลาย ๆ อย่าง

การที่จะถือว่าตนเองลอกเลียนแบบมาถ้าจะให้ได้ดีคนที่ลอกเลียนมาต้องทำตัวเป็นพิพิธภัณฑ์ ถ้าจะเป็นศิลปินคงไม่ใช่ คือรักษาทางของครูไว้สมบูรณ์ครบถ้วน รักษาไว้ โดยไม่มีการแสดงหรือเผยแพร่ แต่ถ้าลอกเลียนหรือสืบทอดทางของครูมาเพื่อความเป็นศิลปินออกสู่ประชาชน ขยายผลต่อ ให้พึงระมัดระวัง บางส่วนที่ครูทำได้แต่ลูกศิษย์ทำไม่ได้ จะเป็นปัญหาและเป็นการฆ่าลูกศิษย์ เพราะขีดจำกัดไม่ครบร้อย มีความสามารถและ ศักยภาพไม่เท่าครูจะด้วยเพราะกระบวนการเรียนการสอนหรือเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้รับจากครูได้ไม่ครบ เป็นผลทำให้เกิดผลเสียต่อเพลงเดี่ยวต่าง ๆ ที่ครูได้แต่งไว้"
(นัฐพงศ์ โสวัตร, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2548)

"ในวงเครื่องสายจะนิยมเล่นในอัตราสองชั้นแต่ในทางของปี่พาทย์นิยมเล่นในอัตรา สามชั้น จนถึงเพลงเถา แต่ในเนื้อทำนองก็จะคล้าย ๆ กันแต่ยืดความยาวออกไป เท่าตัว แต่มีความคล้ายกันในโยนและเอกลักษณ์ของเพลงก็คือตัวเนื้อเพลง ซึ่งการบรรเลงถ้าบรรเลงเนื้อขาดก็จะถูกปรับแพ้และการบรรเลงโยนสิ่งที่โยนแตกต่างจากเท่าคือ โยนไม่บังคับความยาว แต่จังหวะต้องเป็นคู่มีการขยายให้กว้างออกไปจนแคบลง ๆ ความกว้างเท่าไหร่ก็ได้แต่ต้องลงเป็นคู่เพราะมีผลกับหน้าทับ ในบางทางมีการโยน 4 โยน 6 บางแห่งโยน 8 โดยเฉพาะกราวในทางฝั่งธน ฯ โยนยาวมาก ในเครื่องสายยังไม่เคยพบว่ามีใครทำเนื้อเพลงเป็นสามชั้น ในทำนองเพลงกราวใน ในทางปี่พาทย์โดยเฉพาะเครื่องตี บางทางสามารถบอกสำเนียงได้เช่น สำเนียงลาว แขกหรือฝรั่งตามความประสงค์ของผู้ประพันธ์ ก็มีแต่ในทางเครื่องสายไม่พบสำเนียงชัดเจนเท่าทางปี่พาทย์" (ไชยยะ ทางมีศรี, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2548)

"ว่าด้วยเพลงเดี่ยวกราวในเป็นเรื่องของสุดยอดในเพลงเดี่ยว เป็นเพลงที่แสดงความสามารถ แสดงความแม่นยำ แสดงความสามารถในการประพันธ์ทาง กลเม็ดต่าง ๆ ที่จะเอามาเปิดเผย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกราวในก็ถือเป็นเพลงเดี่ยวชั้นสูงสุด และ อยู่ในกลุ่มเพลงทยอยเดี่ยว กราวในและเชิดนอกและถือเป็นเพลงเดี่ยวที่พิสดาร ซึ่งแม้กระทั่งจะต้องนัดเวลาต่อกัน ต้องมีการยกกำนลในราคาค่อนข้างสูง และทำกันวันพฤหัส เพราะเราถือว่าเป็นวันมงคล เพราะถือเป็นเพลงหน้าพาทย์ ที่ประกอบกิริยาอาการแสดงการเต้นของยักษ์ เผอิญเป็น

เรื่องของเพลงหน้าพาทย์ด้วยซ้ำไป ก็เป็นเรื่องที่จะต้องให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษทั้งกาย กิริยาวาจาและใจให้ถึงพร้อมเพราะเป็นเพลงอีกระดับหนึ่งที่ไม่ใช่เพลงประถม ก กา อย่างเพลงเดี่ยวทั่ว ๆ ไปถือเป็นเดี่ยวพื้น ๆ"
(ปี๊บ คงลายทอง , สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

" กราวใน เนื้อเพลงแท้ ๆ มีไม่มากแต่เป็นเพลงที่มีลักษณะเด่นตรงที่มีลูกโยนมาก การมีโยนมาก จึงมีการนำมาเป็นทางเดี่ยว ทำให้เกิดลูกเล่นมาก ครูบาอาจารย์จึงทำพลิกแพลงแต่ส่วนสำคัญที่สุด คือเนื้อของเพลง ซึ่งทางเครื่องสายจะเป็นอัตราสองชั้น แต่ทางปี่พาทย์จะเป็นอัตราสามชั้น"
(สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้สามารถสรุปได้ว่ากราวในเป็นเพลงที่มีความสำคัญ และมีความพิเศษในเชิงศิลป์และเชิงศาสตร์ ในด้านเชิงศาสตร์เป็นเรื่องของทฤษฎีที่ว่าด้วยลักษณะองค์ประกอบของเพลงอย่างเช่น ความหมายของเพลง ประเภทของเพลง เป็นต้นในด้านเชิงศิลป์เป็นเรื่องของการถ่ายทอดทักษะการบรรเลง ที่แปรรูป จากทฤษฎีซึ่งเป็นนามธรรมมาเป็นรูปธรรมที่มีความวิจิตรบรรจง มีความไพเราะ เป็นต้น นับได้ว่าเพลงกราวในมีองค์ความรู้ที่นักดนตรีไทยให้ความสำคัญ จนมีการสืบทอดมายาวนานตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบันทั้งยังได้รับความนิยมเป็นต้นมา มิเสื่อมคลาย แต่ในการสืบทอดองค์ความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่อยู่ในเพลงเดี่ยวกราวในไม่ได้หมายความว่า นักดนตรีทุกคนสามารถกระทำได้ และสามารถได้รับการถ่ายทอดให้โดยง่ายดายแต่ยังมีเหตุผลอันสมควรที่ต้องพิจารณาอยู่หลายประการ

3.3 คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวกราวใน ในอดีต

ในการพิจารณา คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวนั้น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะบรมครูในอดีต มักจะพิจารณาก่อนที่จะถ่ายทอดให้ลูกศิษย์และ ในอดีตใครก็ตามที่มีความสามารถ ถึงขั้นถูกพิจารณาให้ได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวนั้นหมายถึง บุคคลผู้นั้นต้องมีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมพร้อมที่จะได้รับการถ่ายทอด และการที่จะได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวขั้นสูง อย่างเช่น เพลงกราวใน เชิดนอก หรือทยอยเดี่ยว ผู้รับการถ่ายทอดต้องมีพื้นฐานความรู้ ความสามารถ ในการบรรเลงเดี่ยว อย่างน้อยต้องได้รับการถ่ายทอด

เพลงเดี่ยวทั่วไปมาก่อนเป็นเบื้องต้น ในกระบวนการถ่ายทอด ครูจึงต้องมีเงื่อนไขในการถ่ายทอดให้ลูกศิษย์แตกต่างกันไป ซึ่งในเงื่อนไขเหล่านั้นครู อาจารย์ผู้มีประสบการณ์และมีความสามารถได้หยิบยกขึ้นมาอธิบายให้ฟังถึงเหตุผลดังนี้

"การถ่ายทอดเพลงเดี่ยวของครู ในสมัยโบราณประกอบไปด้วยเงื่อนไขที่เป็นด้วยเหตุผลสองอย่างคือ ความสมบูรณ์ของร่างกายและ สมาธิจิตใจ คนที่จะรับถ่ายทอดต้องได้เหตุได้ผลพอที่จะรับการถ่ายทอด ต้องเป็นผู้ใหญ่เด็ก ๆ ก็สามารถต่อ ได้แต่คุณภาพยังไม่ถึง อีกอย่างหนึ่งเมื่อเป็นเพลงกราวในแล้ว การควบคุมอารมณ์และ จิตใจของเด็ก ยังไม่สามารถบังคับควบคุมความฮึกเหิม และความอวดทะนงตนเมื่อได้เพลงใหญ่ ๆ ไว้ได้ เพลงเดี่ยวกราวในเป็นเพลงชั้นสูงที่มีค่าสำหรับคนที่มีค่า เพราะฉะนั้นคนที่จะบรรเลงหรือได้รับตรงนี้จะต้องมีสภาวะที่สูงใกล้เคียงกัน สภาวะจิตใจ และความนึกคิดกิริยาอาการที่นักดนตรีแสดงออกเช่น พฤติกรรมที่ไม่แสดงออกในด้านลบ การไม่เมาสุราในเวลาเล่นก็จะทำให้เพลงที่ผู้แต่งมีค่า ไม่ใช่กระทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมในเวลาบรรเลงเช่น ดื่มเหล้า สูบ บุหรี่ในเวลาบรรเลงแม้จะเล่นออกมาดี หรือเพราะอย่างไรก็ทำให้ตนเองด้อยลงอย่างทันตา ใครมองก็เรียกไอ้ขี้เมาขี้ยา ทำให้ตัวเองและเพลงลดความสำคัญลง การบรรเลงเดี่ยวกราวใน เป็นเรื่องของการควบคุมอารมณ์ในเรื่องของจิตใจที่จะถ่ายทอดให้ผู้ฟังและผู้บรรเลง โดยเฉพาะปกติแล้วเพลงกราวในเป็นเรื่องของเพลงหน้าพาทย์ ที่ใช้ในวงปี่พาทย์เป็นส่วนใหญ่แต่เมื่อมาใช้ในวงเครื่องสาย ก็เป็นอีกลีลาหนึ่ง ที่มีความงาม ความดุดันหรือลีลาต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์"
(ปี๊บ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

"เงื่อนไขในการถ่ายทอดประการที่หนึ่ง ครูหวงหรือไม่ ต่อให้เพื่ออะไร กระบวนการเดี่ยวในสมัยโบราณ ก็ถือว่าสำคัญ ถ้าเปรียบเทียบทางสังคมนักเพลงในเรื่องของการบรรเลง เพลงเดี่ยวก็ถือว่าเป็นอาวุธสำคัญในการประชันกัน เอาชนะกัน ใครที่ได้เพลงเดี่ยวที่สำคัญก็ถือว่าได้เปรียบ หรือซ่ำซองกว่าก็ได้เปรียบ

ประการที่สอง ในการตั้งค่ากำนล ในการต่อเดี่ยวนั้นเงื่อนไขเพื่อให้ได้คุณค่าทางใจเป็นการวัดใจว่า มีความรัก ความสนใจหรือไม่ เพราะการต่อ

เพลงเดี่ยวจะทำให้เสียเวลาถ้าลูกศิษย์ไม่มีความตั้งใจเรียนครึ่งๆกลาง ๆ ก็สูญเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ หัวใจสำคัญของการต่อเดี่ยวคืออะไร ที่ได้มาง่าย ๆ ก็ไม่เห็นคุณค่า อะไรที่ได้ยาก ๆ ก็จะมีคุณค่าในการที่จะได้เพลงที่สำคัญหรือเพลงเดี่ยวต่าง ๆตามวัฒนธรรมดนตรีไทยก็ต้องมีการปฏิบัติตนที่ดีด้วยในการปฏิบัติต่อครูก็ต้องปฏิบัติต่อครูทั้งกายทั้งใจ

เพราะฉะนั้นเพลงเดี่ยวที่สำคัญ ๆ ที่ครูพึงจะต่อให้ลูกศิษย์จึงมักจะอยู่ในอันดับสุดท้ายของเพลงเดี่ยวทั่วไป ถ้าเป็นการประชันสมัยก่อน เท้าหากว่า กายและหัวใจไม่พร้อมถึงครูจะเคี่ยวเข็ญให้รับ แม้ว่าเด็กจะรับได้แต่ไม่มี ความพร้อมในด้านทางจิตใจก็จะทำให้นำวิชาความรู้ไปใช้โดยไม่เกิดประโยชน์และนำไปใช้ในทางที่ผิดไปประหัตประหารผู้อื่นสังคมก็จะเดือดร้อนเหมือนเป็นการให้มีดกับโจรดังนั้น ครูก็ต้องใช้การพิสูจน์ลูกศิษย์ให้แน่ใจโดยการตั้งเงื่อนไขเหล่านี้เพื่อเป็นการกลั่นกรองในระยะยาว ดังนั้นคุณสมบัติของผู้ที่จะต่อเพลงเดี่ยวกราวใน

1. *ต้องพร้อมด้วยทั้งกาย การฝึกฝน ฝีมือ ด้านทักษะ พร้อมด้านสรีระร่างกายที่สมบูรณ์*
2. *ต้องพร้อมด้วยใจ มีจิตใจที่มีคุณธรรม มีจริยธรรมที่ดี"*

(นัฐพงศ์ โสวัตร, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2548)

"คนที่มีคุณสมบัติในการที่จะได้รับการต่อเพลงเดี่ยวกราวใน ในอดีตต้องมีความพร้อมเหลือเกิน หมายความว่า ต้องมีฝีมือ มีความเก่งกาจ ทั้งวิชาการภาคปฏิบัติ ครูเห็นว่า มีความรู้พอที่จะเรียนกราวในหรือไม่ มีฝีมือถึงหรือไม่ ในกราวในมีวิธีดำเนินทำนองที่สุดยอดแล้วคู่กับ เพลงทยอยเดี่ยวซึ่งสำคัญควบคู่กันมาเพียงแต่เพลงกราวในจะยาวและมีลูกเล่นมากกว่ามาถึงสมัยนี้การต่อเดี่ยวก็แตกต่างจากสมัยก่อนมากนะ...

ในสมัยก่อน กว่าจะต่อเพลงเดี่ยวต้องใช้เวลานานเหลือเกิน ครูต้องดูนิสัยใจคอของลูกศิษย์ว่าความประพฤติถูกใจหรือไม่ ครูจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะให้หรือไม่ สมัยนี้เพราะบางคนตีเพลงหมู่ยังไม่ดีแล้ว มาต่อเพลงเดี่ยว อีกอย่างก็เอาเพลงครูไปตีเล่น ๆ ครูบางคนต่อเดี่ยวเพราะหลักสูตรบังคับ บางทีลูกไหนทำไม่ได้ครูก็แก้ไขให้มันง่ายโดยปรับเข้าหาเด็ก ต้องเข้าใจว่า สมัยก่อน ครูเป็นผู้พิจารณาผู้เรียนว่าคนนี้ควรเรียนเครื่องมือใด แต่สมัยนี้ผู้เรียนเป็นผู้พิจารณาตนเอง

คือเลือกเรียนตามใจตัวเองบางคนฝีมือก็ไม่ได้สมองก็ไม่ได้ แต่เราก็ต้องสอนตามหน้าที่ ทำให้คุณสมบัติของผู้ต่อเพลงเดี่ยวด้อยลงไป"

(สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

ในความคิดเห็นของผู้รู้ ทั้งหลาย แสดงให้เห็นถึง คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวกราวใน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวในปัจจุบันเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ครูโบราณได้ตั้งไว้กำลังจะหมดไป เพราะระบบการเรียนการสอนทางด้านดนตรีไทยเปลี่ยนไป ระบบการเรียนการสอนแบบใหม่ มีทั้งข้อดีและข้อสังเกต ดังนี้

ข้อดี

1. เมื่อเพลงเดี่ยวได้ถูกนำมาบรรจุในหลักสูตรอย่างเป็นแบบแผนจะทำให้เกิดการอนุรักษ์และเผยแพร่อย่างเป็นระบบ
2. นักดนตรีมีเป้าหมายในการพัฒนาฝีมือที่สูงสุดอย่างชัดเจน
3. เป็นการยกระดับมาตรฐานของนักดนตรีไทยให้สูงขึ้น

ข้อสังเกต

1. เนื่องจากเพลงเดี่ยวที่ถือ ว่าเป็นเพลงสำคัญและเป็นเพลงเดี่ยวที่สูงสุด เช่น เพลงเดี่ยวกราวในหรือเพลงทยอยเดี่ยว มีทางในการประพันธ์หลายทางเป็นการยากที่จะนำมาบรรจุในหลักสูตรเพื่อให้เป็นมาตรฐาน อันเดียวกัน
2. ด้วยความยากของเพลงเดี่ยวในแต่ละทางเพลง อาจทำให้การถ่ายทอดของครูแต่ละคนแตกต่างกันไปเนื่องจากระดับความสามารถของผู้รับการถ่ายทอดไม่เท่ากัน
3. ด้วยความยากของเพลงเดี่ยวผู้ที่จะรับการถ่ายทอดจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านทักษะความชำนาญและด้านจิตใจ ซึ่งคุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดดังกล่าวมีจำนวนน้อย อาจทำให้เพลงเดี่ยวบางเพลง มีแนวโน้มที่จะสูญหายและขาดการอนุรักษ์เผยแพร่ในอนาคต

3.4 โอกาสในการบรรเลงเพลงกราวใน

โอกาสในการบรรเลงเพลงกราวใน มีตั้งแต่ในเรื่องของการบรรเลงประกอบการแสดงและการบรรเลงเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์และค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ พบว่าการบรรเลงเพลงเดี่ยวกราวในมีโอกาสในการบรรเลงดังต่อไปนี้

1. *"บรรเลงในเพลงโหมโรงเย็นเมื่อพระสวดมนต์จบ*
2. *ประกอบการแสดงอาการท่าเต้นของยักษ์ที่ออกมายกทัพ (เนื้อที่ 2)*
3. *การแสดงความสามารถในลักษณะเพลงเดี่ยว (นิยมบรรเลงในเนื้อที่1)"*

(ปี๊บ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

และจากข้อความ ในหนังสือคุริยางค์ ผสานศิลป์ กองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ของกรมศิลปากร (หน้า 82) ได้กล่าวถึง โอกาสในการบรรเลงกราวในว่าใช้บรรเลงเมื่อพระสวดมนต์จบ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของบรมครู ผู้มีความรู้ทางด้านดนตรีไทยหลายท่าน เช่น ครูจิรัส อาจณรงค์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปการแสดงและดนตรีไทย ปี 2545 ได้กล่าวถึงโอกาสในการบรรเลงเพลงกราวในว่า

"เพลงกราวในเป็นเพลงที่ใช้บรรเลง 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1. ใช้บรรเลงในพิธีกรรมเช่น พิธีสงฆ์ในการสวดมนต์เย็นซึ่งพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบก็จะมีการบรรเลงเพลงกราวในซึ่งในพิธีกรรมมักจะมีความเชื่อว่าเมื่อมีการทำบุญ หรือมีการทำพิธีกรรมทางศาสนา ก็จะมีบรรดาภูติ ผีปีศาจทั้งหลายที่เจ้าแห่งผีคือ ท้าวเวสสุวรรณ พามาชุมนุมกันในงานพิธีกรรมเมื่อพระสงฆ์ สวดมนต์จบ ก็จะมีการบรรเลงเพลงกราวในเพื่อเป็นการเชิญภูตผี ปีศาจ ทั้งหลายกลับไปอยู่ในที่ของตน โดยมีเจ้าแห่งผีคือท้าวเวสสุวรรณ จะต้องเป็นผู้ควบคุมกลับไป เพื่อมิให้สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น

2. ใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขน ตอนยกทัพ ฝ่ายลงกาหรือฝ่ายยักษ์มีการตรวจพลฝ่าย ยักษ์ ในตอนนี้มีลักษณะที่น่าสังเกตว่า จังหวะหน้าทับระหว่างการประกอบการแสดงโขน กับจังหวะหน้าทับที่ใช้บรรเลงเดี่ยวในเครื่องมือต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน ถ้าเป็นการบรรเลงประกอบการ

แสดงจะใช้หน้าทับกราวในส่วนในการบรรเลงเดี่ยวจะใช้หน้าทับกราวนอก (กลม)

3. ใช้บรรเลงในโอกาสที่ต้องการแสดงความสามารถ หรืออวดฝีมือ และเป็นการแสดงภูมิปัญญาของผู้ประพันธ์ โดยการบรรเลงเดี่ยวในแต่ละเครื่องมือ" (จิรัส อาจณรงค์, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

"กราวในใช้บรรเลงประกอบการแสดงของโขนละครตอนยักษ์ยกทัพ และใช้บรรเลงในโอกาสตอนพระเจริญพุทธมนต์จบถ้าพระลุกออกจากพิธีก็บรรเลงเชิดต่อ แต่ถ้าพระยังไม่ลุก ก็บรรเลงกราวในวนไปมายาวไปเรื่อย ๆ ในปี่พาทย์ บรรเลงถึงสามเที่ยว ซึ่งจะเรียกว่า "กราวใน เรื่อง" คือคำว่า "เรื่อง" แปลว่าทำให้ยาวเป็นเรื่องราว" นอกจากนี้ยังใช้เพลงกราวในในการเวียนเทียนหรือการดับควันเทียนในพิธีบวชนาคในสมัยโบราณ เมื่อดับควันเทียนแล้วจึงรัวสามลาแล้วก็เชิด ต่อมาก็นำมาทำเป็นทางเดี่ยวเพราะมีลูกโยนมากก็สามารถนำมาพลิกแพลง ตกแต่งประดิดประดอย มาบรรเลงอวดฝีมืออวดความสามารถเฉพาะตัว"

(สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

4. ประวัติชีวิตครูย้อย เกิดมงคล

ภาพที่ 1 ครูย้อย เกิดมงคล

จากการสัมภาษณ์แม่ชีสายใจ เกิดมงคลลูกสาวคนที่สองของครูย้อย เกิดมงคล ที่วัดประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2548 และการสัมภาษณ์ลูกเขยของครูย้อยคือ คุณบุญยืน สมพงษ์ และ คุณสามารถ เกิดมงคล (หลานชายของครูย้อย เกิดมงคล) ได้ข้อมูลพอสังเขปดังนี้

ประวัติส่วนตัวและชีวิตครอบครัว

ครูย้อย เกิดมงคล มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่คลองบ้านใต้ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ครูย้อยเกิดใน ปี พ.ศ. 2452 (ไม่ทราบวันที่ และเดือนเกิด) มีภรรยาชื่อ นางละมัย เกิดมงคล (เสียชีวิตแล้วทั้งสองท่านที่บ้านเลขที่ 22หมู่ 7 ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี) มารดาไม่ทราบชื่อ บิดาชื่อ นายยิ้ม เกิดมงคล มีบุตรชาย 1 คน บุตรสาว 2 คนคือ

1. นางทองห่อ เกิดมงคล (เสียชีวิตเมื่ออายุ 57 พ.ศ. 2535) เป็นคนร้องประกอบละครชาตรีและมีความสามารถในการตีฉิ่ง (ครูของคุณณรงค์ รวมบรรเลง)
2. แม่ชีสายใจ เกิดมงคล เป็นคนที่มีความสามารถในการตีเครื่องหนังและ สีซอด้วง ปัจจุบัน บวชเป็นแม่ชีอยู่ที่วัดประสาทสิทธิ์หลัก 5 อำเภอดำเนินสะดวก ปัจจุบันอายุ 61 ปี
3. นายสมหมาย เกิดมงคล อาชีพนักดนตรี อายุ 57 ปี เป็นคนระนาดเอกและซออู้ปัจจุบันอาชีพนักดนตรี

I22664C4X

ประวัติการศึกษาด้านดนตรี

ครอบครัวของครูย้อย เกิดมงคล มีอาชีพทำสวน ครูย้อยได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนวัดบางน้อย และ เนื่องจากครูย้อยมีความสนใจทางด้านดนตรีไทยมาก จึงเริ่มเรียนดนตรีตั้งแต่อายุ 12 ปี ครูคนแรกของครูย้อยคือ หลวงปู่อยู่ เจ้าอาวาส วัดบางน้อย จังหวัดสมุทรสงคราม ครูย้อยเริ่มเรียนเครื่องดนตรีชิ้นแรก เป็นเครื่องเป่าคือปี่ชวา ต่อมาเริ่มฝึกเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ โดยเริ่มจากระนาดเอกและเครื่องตีต่าง ๆ ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีได้ทุกเครื่องมือ แต่เดิมครูตีระนาดประกอบละครร้อง - ละครชาตรีในแถบจังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดต่าง ๆ ที่ใกล้เคียง เช่นจังหวัดราชบุรี

ต่อมา ครูย้อย เริ่มฝึกเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย โดยฝึกเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีก่อนคือ ซอสามสาย ซออู้และ ซอด้วง (ไม่ทราบชื่อครูผู้สอน) ในวงเครื่องสายครูเป็นผู้ที่มีความแตกฉานในทุกชนิดโดยเฉพาะซอสามสาย ซออู้และซอด้วง จะเข้ (ได้ศึกษาทางเพลงจากครูแอบ ยุณวานิชย์) และขิม ครูสามารถทำทางเพลงเดี่ยวที่สำคัญ ๆ ได้แก่ เดี่ยวพญาโศก สามชั้น ทำทางเดี่ยวกราวใน เพลงเชิดนอก ทั้งทางซอด้วงและซออู้

ชีวิตนักดนตรี / การทำงาน

เมื่อราวปี พ.ศ. 2480 ครูย้อย เกิดมงคล เริ่มมีชื่อเสียงในการตีระนาด เป่าปี่ประกอบละครร้องและละครชาตรี ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดราชบุรี จนเป็นที่รู้จักดีในหมู่นักดนตรี และ นักแสดงครูย้อย เข้าสู่วงการศิลปิน และได้รู้จักกับนักดนตรีในกรมศิลปากรที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ มากมายเช่น ครูหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยชีวิน) ครูเทียบ คงลายทอง ครูละเมียด จิตตเสวี และพระยาภูมีเสวิน ครูรวม พรหมบุรี ครูนิภา อภัยวงศ์ โดยเฉพาะครูแอบ ยุณวานิชย์ ซึ่งเป็นนักดนตรีที่ท่านสนิทสนมมาก ครูใช้ชีวิตของนักดนตรีที่ต่างจังหวัดอยู่ในช่วงเวลาหนึ่ง ต่อมาครูย้อย เกิดมงคลได้พบรัก กับแม่ละมัยซึ่งเป็นนางเอกละครชาตรี ของอำเภอดำเนินสะดวก

ครูย้อย มีบุตรสาวสองคน และบุตรชายหนึ่งคน ครูได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ทางด้านดนตรีให้ลูกทั้งสามคน ครูทองห่อซึ่งเป็นลูกสาวคนโตได้รับการถ่ายทอดวิชาการขับร้องจากมารดาและวิชาดนตรีไทย (ขิม)จากครูย้อย ส่วนแม่ชีสายใจได้รับการถ่ายทอดเครื่องดนตรีประเภทเครื่องหนัง คือ กลองแขกและเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี คือซอด้วง โดยเฉพาะ เพลงเดี่ยวเชิดนอกและเพลงเดี่ยวกราวในทางซอด้วง ส่วนคุณ สมหมาย เกิดมงคล บุตรชายได้รับการถ่ายทอดดนตรีไทยทั้งวงปี่พาทย์และวงเครื่องสายโดยเฉพาะเครื่องสี ซึ่งคุณสมหมายก็ได้รับการถ่ายทอดซออู้เพลงเดี่ยวกราวในจากครูย้อย เช่นกัน

จากการสัมภาษณ์แม่ชีสายใจ เกิดมงคลได้เล่ารายละเอียดเกี่ยวกับบิดาในการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวกราวไนว่า

"ฉันได้เดี่ยวกราวในแต่สีเป็นคู่ ๆ นะ...ทางเดียวกับซออู้นะ...พ่อย้อยต่อให้สมัยนั้นฉันชอบเล่นอยู่กับวงปี่พาทย์ ฉันชอบตีเครื่องหนังเพราะตอนเด็ก ๆ ฉันจะเป็นคนซนนิสัยนักเลงเหมือนผู้ชาย พ่อก็อยากจะให้เล่นเครื่องสายฉันก็แอบไปฝึกเครื่องหนัง แต่พ่อเป็นคนใจเย็นนะและใจดีที่สุด...พ่อฉันเป็นคนขยัน สนุกสนานชีวิตอยู่กับดนตรีตลอดแม้กระทั่งนอน ยังเอาเครื่องดนตรีเข้าไปนอนด้วยในมุ้ง...พอตื่นขึ้นมาก็ลุกขึ้นมาเล่นดนตรีต่อ พ่อเป็นคนไม่อยู่นิ่งชอบผจญภัยท่านจะหาความรู้ใส่ตัวตลอดใครเก่งอะไรพ่อก็จะไปต่อมาหมด ที่สำคัญนะ...พ่อชอบแอบจำทางเพลงแล้วเอามาแต่งทำนองใหม่พ่อฉันเป่าปี่เพราะมาก ระยะหลังหยุดเล่นปี่พาทย์ก็ไปเล่นเครื่องสายพ่อย้อยเป็นคนปี่มาก่อนนะเมื่อก่อนละครชาตรีนิยมกันมากนะพ่อไปงานไม่ได้หยุด บางครั้งพวกเฉันอยากให้พ่ออยู่บ้านต้องแอบไปบนไม่ให้พ่อมีงาน"

(แม่ชีสายใจ เกิดมงคล, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2548)

จากคำกล่าวของแม่ชีสายใจ เป็นที่ยอมรับว่า ครูย้อย เกิดมงคล เป็นผู้ที่มีอัจฉริยภาพสูงส่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีไหวพริบ ในการจดจำเพลง และมีความคิดสร้างสรรค์ในชีวิตนักดนตรี ท่านได้ใช้ชีวิตช่วงหนึ่ง ในการเล่นดนตรีประกอบการแสดงละครชาตรี และบรรเลงดนตรีไทยและมีชื่อเสียงด้านการบรรเลงปี่พาทย์ประกอบละครชาตรี อยู่ในต่างจังหวัดจนกระทั่งต่อมา ได้มีการบรรเลงประชันกันในวงปี่พาทย์และ มีนักดนตรีจากกรุงเทพมหานคร มาบรรเลงที่สมุทรสงคราม จึงทำให้ครูได้รู้จักกับครูหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยชีวิน)

ชีวิตนักดนตรีในกรุงเทพมหานคร

ในปี พ.ศ. 2486 ครูย้อย เกิดมงคลได้รู้จักกับครูหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดุริยชีวิน) และครูหลวงไพเราะได้ชักชวนครูย้อย เข้ามาทำงานในกรมศิลปากร ครูจึงเข้ากรุงเทพมหานครเพื่อหาประสบการณ์ใน ด้านการดนตรี แต่ด้วยเหตุผลบางประการ ทำให้ครูย้อยไม่ได้เข้าทำงานในกรมศิลปากร จาก คำบอกเล่าของแม่ชีสายใจ เกิดมงคล ซึ่งเป็นลูกสาวของครูย้อยได้กล่าวถึงอุปนิสัยของครูว่า

" พ่อฉันเป็นคนรักอิสระไม่ชอบทำอะไร ที่เป็นกฎเกณฑ์และมีข้อจำกัดในการทำงานจึงทำให้ท่านไม่สามารถทำงานอยู่ในระบบราชการได้ พ่อท่านชอบใช้ชีวิตอิสระบางครั้งท่านจากบ้านไปทำงานต่างจังหวัดนานเป็นเดือน กลับมาก็

เอาเงินทองมาให้แล้วก็ไปต่อ แม่ฉันก็ไม่เคยถาม ท่านก็ไป ๆ มาๆระหว่างบ้านดำเนินสะดวกกับกรุงเทพ ฯ รู้แต่ว่าพ่อไปเล่นดนตรีพอพ่อกลับมาก็จะมาหัดดนตรี ให้ลูก ๆ โดยเฉพาะพี่ทองห่อจะสนิทกับพ่อมากแต่ว่าเสียดายที่ตายไปแล้วพี่ฉันได้หัดขิมกับพ่อและหัดร้องละครกับแม่ฉัน ก็ร้องได้นะแต่ไม่เพราะเท่าพี่สาว เวลาพ่อกลับมาก็จะพูดถึง พ่อเทียบและหลวงไพเราะเสียงซอ อ้อ...มีอีกคนหนึ่งที่พ่อพูดถึงบ่อย ๆคือแม่แอบเห็นว่าพ่อไปได้ทางจะเข้มาหลายเดี่ยวเลย"
(แม่ชีสายใจ เกิดมงคล, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2548)

จากการสัมภาษณ์หลานชายของครูย้อย คือคุณสามารถ เกิดมงคลได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับการทำงานของท่านว่า

"คุณตาย้อย ได้เข้าทำงานในกรมประชาสัมพันธ์ หรือ กรมโฆษณาในอดีต ท่านทำอยู่ในตำแหน่งดนตรีนาฬิกาบอกเวลาเที่ยงวัน ในขณะที่ท่านยังทำงาน ที่กรมประชาสัมพันธ์ ท่านได้ศึกษาดนตรีสากลคือไวโอลินเป็นความรู้เพิ่มเติม เพื่อหารายได้พิเศษ ตาย้อยได้ชักชวนเพื่อน ๆ ในกรม ประชาสัมพันธ์ทำงานพิเศษในตอนเย็น ตามหน้าโรงภาพยนตร์ โดยการสีไวโอลินประกอบการโฆษณาภาพยนตร์ในสมัยนั้นเมื่อทำได้ไม่นานคุณตาจึง ลาออกจากกรมประชาสัมพันธ์และได้สมัครเป็นทหารเรือยศสิบตรีในตำแหน่งดนสีไวโอลิน"
(สามารถ เกิดมงคล, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2548)

ในระหว่างที่ครูทำงานเป็นทหารเรือ ครูย้อยได้มีโอกาสรู้จัก กับหม่อมหลวงขาบ กุญชรณ อยุธยา ซึ่งได้ชักชวนให้เข้ามาทำงานในวงวัชระบรรเลง ของคุณสุวิทย์ บวรวัฒนาซึ่งคุณสุวิทย์ท่านจะมีวง เครื่องสายผสมออร์แกนครูย้อยจะมีหน้าที่สีซออู้ประจำในวง จากการสัมภาษณ์ครูปี๊บ คงลายทอง เกี่ยวกับวงวัชระบรรเลงครูปี๊บได้เล่าให้ฟังว่า

" สมัยก่อนวงวัชระบรรเลงโด่งดังมากนะ...วงนี้เค้าเล่นดนตรีออกอากาศในรายการวิทยุตอนเที่ยงทุกวันรู้สึกว่าครูย้อยจะเป็นคนสีซออู้นะ... เจ้าของวงดนตรีตอนนั้นก็คือคุณสุวิทย์ บวรวัฒนาซึ่งในสมัยนั้นท่านดำรงตำแหน่งเป็นทูตไทยประจำประเทศพม่านะ...ครูย้อยบรรเลงดนตรีไทยอยู่ในวงวัชระบรรเลง ในตำแหน่งซออู้ และในขณะเดียวกันก็เป็นครูสอนคุณสุวิทย์ บวรวัฒนาซึ่งเป็นคนจังหวัดราชบุรี ไปด้วย(ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ตอนนี้ก็ยังมีรายการของวงนี้อยู่นะแต่เข้าใจว่า

คงเป็นแถบบันทึกเสียง มากกว่ารายการวิทยุจะออกประมาณเวลาสองยามนะ...คนในวงเก่าคงจะไม่มีใครแล้ว แต่น่าจะมีนักร้องประจำวงที่ชื่อ คุณยุพา วัชระนาคน่ะ..."
(ปี๊บ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

จากการสอบถามเกี่ยวกับเรื่องนักดนตรีในวงวัชระบรรเลง คุณสามารถได้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันนักร้องประจำวงวัชระบรรเลงที่ยังมีชีวิตอยู่คือ คุณยุพา วัชระนาค ประกอบกับได้รับการยืนยันจากครูเฉลียว เมืองแก้วว่า ท่านเคยพบคุณยุพา วัชระนาค ซึ่งท่านได้เคยร่วมบรรเลงรับร้องด้วยกัน ครูเฉลียว เมืองแก้วได้สอบถามเกี่ยวกับประวัติชีวิต ครูย้อยจากคุณยุพา วัชระนาค (ปัจจุบันอายุ 60 กว่าปี) และได้ให้คำยืนยันว่าครูย้อยได้บรรเลงอยู่ในวงวัชระบรรเลงจริง หลังจากนั้น ครูก็ลาออกจากการเป็นทหารเรือมาสอนคุณสุวิทย์ และ เล่นประจำอยู่ในวง ระหว่างที่ครูเล่นดนตรีอยู่ที่วงวัชระบรรเลง ครูก็มักจะเดินทางไปมา ระหว่างบ้านที่อำเภอดำเนินสะดวก และ บ้านคุณสุวิทย์ บวรวัฒนา นอกจากนี้คุณบุญยืน สมพงษ์ ซึ่งเป็นลูกเขยของครูย้อยและเป็นนักดนตรีที่ได้ร่วมบรรเลงกับครูย้อยได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

"เมื่อพ่อย้อย ลาออกจากการเป็นทหารเรือ ท่านได้รู้จักกับนายอำเภออยู่ท่านหนึ่งชื่อคุณประสิทธิ์ สิงหนายก ซึ่งคุณประสิทธิ์เป็นผู้ที่มีฐานะดีและชอบดนตรีไทยมาก แต่เล่นไม่เป็น เมื่อมารู้จักกับพ่อย้อยท่านก็ชอบอัธยาศัย และคบหาเป็นเพื่อนสนิท ส่วนสถานที่ ที่ครูมักจะไปพักอาศัยบ่อย ๆ ครั้ง ก็ คือบ้านของคุณประสิทธิ์ สิงหนายกภายหลังเพื่อนของครูคนนี้ลาออกจาก นายอำเภอมาเป็นผู้จัดการฝ่ายการเงิน ให้กับโรงงานยาสูบ ย่านสะพานเหลือง กรุงเทพมหานครคุณประสิทธิ์ท่านได้ ปลูกบ้านหลังเล็ก ๆ ให้พ่อย้อยพักอาศัย และเป็นสถานที่ ฝึกซ้อมดนตรีไทยเป็นประจำ"
(บุญยืน สมพงษ์, สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2548)

"ครูย้อย เกิดมงคลท่านเป็นนักดนตรีต่างจังหวัด ได้มีโอกาสเข้ามาอยู่ในวงการดนตรีไทย ในสมัยครูหลวงไพเราะ เสียงซอ และครูเทียบ คงลายทอง ผมยังทันเห็นท่านอยู่นะ...ตอนนั้นอายุผมประมาณ 14 – 15 ปีกำลังวัยรุ่นครูท่านเป็นคนร่างเล็กคล่องแคล่ว มีปฏิภาณไหวพริบมาก ครั้งหนึ่งครูหลวงสีเพลงเดี่ยว พญาโศก สามชั้น ทั้งทางหวาน ทางเก็บจากนั้นครูย้อยสีตามทำนองครู ปรากฏว่าครูย้อยทำได้จนเกือบ ทั้งหมดอีกอย่างนะ...ครูละเมียดคนจะเข้เคยเล่าให้

ฟังว่า ไม่อยากเล่นอะไรให้ ฟัง ย้อยเล่นได้หมดได้ทางเพลงไปหมด ครูหลวงเคยพูดว่าเจ้าย้อย เป็นคนเก่งนะทั้งวงไม่เกรงใคร เกรงเจ้าย้อยนี่แหละ.. เป็นคนหัวไวสติปัญญาดีจริง ๆ อีกอย่าง สมัยนั้นนักดนตรีที่มาจากจังหวัดสมุทรสงครามเก่งทุกคน แต่เสียดายครูดนตรีเก่าๆที่มีฝีมือดี ไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนก็เลยทำให้สูญหายไปหมดอาจารย์ไม่มาทำ เรื่องนี้ก็ไม่มีใครรู้จักครูย้อยนะ แต่ประวัติท่านคนที่รู้จักดี เสียชีวิตไปหมดแล้ว ซึ่งศิลปินรุ่นเดียวกับท่าน ก็คือครูละเมียดและครูแอบ คนนี้ฝีมือทางจะเข้ฝีมือดีมาก "

(จิรัส อาจณรงค์, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

" ผมเป็นเพื่อนรุ่นน้องของคุณทองห่อ เกิดมงคลนะ... ซึ่งท่านเป็นลูกสาวคนโตของครูย้อย คุณทองห่อ เป็นนักร้องที่ร้องเพลงไทยและร้องละครชาตรีได้เพราะมาก ในสมัยนั้น ผมได้มีโอกาสบรรเลงปี่พาทย์รับร้องกับท่านนาน ทีเดียวสนิทกันมากโดยเฉพาะไปทำปี่พาทย์ด้วยกันนานและแต่ท่านอายุสั้นเสียชีวิตตั้งแต่ตอนอายุ ได้ 57 ปี ส่วนสมหมาย เกิดมงคล (ลูกชายคนเดียวคนสุดท้องของครูย้อย) ก็เป็นเพื่อนน้องชายผม เขาเคยจะเข้ามาสมัครเป็นครูสอนดนตรี ที่กรุงเทพ ฯ(สมัครเป็นครู กทม) แต่ไม่ได้ ติดเรื่องวิชาการ เค้าฝีมือดีมาก เค้าไม่ค่อยรู้จักประวัติพ่อเค้ามาก เท่าพี่สาวได้รับฟังมาจากคุณทองห่อว่าพ่อของท่านเก่งมากคุณทองห่อจะยกย่องเสมอว่าเป็นคนเก่งครูย้อยจะเป็นผู้ที่มีไหวพริบมาก มีความเฉลียวฉลาดแต่ช่างพูด ไม่ชอบทำอะไรตามกฎเกณฑ์ก็คงเป็นเหตุผลที่ครูไม่เข้ามาอยู่ในกรมศิลป์ แต่ท่านมีชื่อเสียงมากนะ...

นอกจากนี้นะ...ครูรวมพรมบุรีเคยให้ฉายาถึงขั้นเทพเลย เทพ ...เทพสังคีตหรือ เทพทาง ดนตรีไทยนี่แหละนะ เพราะท่านสามารถจดจำเพลงและแตกฉานได้หลายเครื่องมือบ้านของผมก็อยู่ในจังหวัดสมุทรสงครามเหมือนกันเคยร่วมงานกับลูก ๆ ของ ท่านแต่ผม ไม่ทันได้พบหน้าท่าน เพียงแต่เคยได้ยินกิตติศัพท์ของครู ท่านว่าครั้งหนึ่ง ในวงการนักดนตรีเล่ากันว่า วงปี่พาทย์กับวงเครื่องสาย ของครูย้อย เล่นอยู่ตรงข้ามกันพอวงปี่พาทย์ เล่นจบครูย้อยท่านก็หยิบปี่ชวาขึ้นมาเดี่ยวเพลงพญา โศก ทุกคนตะลึง เพราะลือว่าท่านเป่าปี่ได้ไพเราะมาก ถึงรู้ว่าท่านเป็นคนปี่มาก่อน นักดนตรีในวงปี่พาทย์ต้อง ยอมรับ"

(ไชยยะ ทางมีศรี, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2548)

"ครูย้อย...ครูได้ยินกิตติศัพท์อยู่นะ พ่อเทียบเคยเล่าให้ฟัง รู้สึกท่านจะเป็นเพื่อนรุ่นน้องของพ่อ เมื่อก่อนเขาเป็นนักดนตรีของบางช้าง...มีฝีมือน่าเกรงขามเก่งมาก ได้ทุกเครื่อง ไม่ว่าปี่พาทย์หรือเครื่องสายท่านมีความจำดีมากเช่น พ่อเล่าให้ฟังซึ่งครูก็ยังไม่ เคยได้เห็นหน้าครูท่านเลยนะได้ยินพ่อบอกว่าแต่ว่าท่านเก่งมาก ท่านเป็นนักดนตรีที่มีความสามารถ และมีชื่อเสียงแถบสมุทรสงครามนะ...ท่านเป็นนักดนตรีในสมัยพ่อหลวงไพเราะ เสียงซอนะ"
(ปี๊บ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

จากการได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ ประวัติชีวิตของครูย้อย เกิดมงคล จากศิลปินในด้านดนตรีไทยหลายท่านได้รับการยืนยันว่า ครูย้อย เกิดมงคล เป็นนักดนตรีไทยที่มีฝีมือ มีความสามารถมาก และเป็นนักดนตรีที่อยู่ในยุคเดียวกัน กับ ศิลปินที่มีชื่อเสียงหลายท่าน เช่น ครูหลวงไพเราะเสียงซอ(อุ่น ดุริยชีวิน) ครูเทียบ คงลายทอง เป็นต้น

นอกจากนี้ ศิลปินที่ครูได้ร่วมงานในวงการดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงได้แก่

1. หม่อมหลวงขาบ กุญชร ณ อยุธยา
2. ครูเทียบ คงลายทอง
3. ครูอุษา คันทะมาลัย
4. ครูหลวงไพเราะสียงซอ (อุ่น ดุริยชีวิน)
5. พระยาภูมี เสวิน
6. ครูแอบ ยุณวานิชย์
7. ครูทองดี สุจริตกุล
8. ครูรวม พรหมบุรี
9. ครูเหนี่ยว ดุริยพันธุ์
10. ครูศิริ นักดนตรี
11. ครูนิภา อภัยวงศ์
12. คุณแสวง อภัยวงศ์ (สามีคุณนิภา อภัยวงศ์)
13. ครูละเมียด จิตตเสวี
14. คุณสุวิทย์ บวรวัฒนา (คุณบุญยืน สมพงษ์, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2548)

ครูย้อย เกิดมงคล เป็นนักดนตรีอิสระ ที่ไม่มีผลงานทางวิชาการดนตรีและผลงานด้านการประพันธ์เพลงต่าง ๆ ปรากฏเป็นหลักฐานนอกจากคำบอกเล่าของลูกศิษย์ และลูกสาวเกี่ยวกับผลงานเพลงประเภทต่าง ๆ ซึ่งครูสามารถบรรเลงได้มากมายในเครื่องดนตรีทุกประเภท โดยเฉพาะเพลงเดี่ยวต่าง ๆ เช่น เพลงเดี่ยวพญาโศก สามชั้น เพลงเดี่ยวกราวใน เพลงเดี่ยวเชิดนอก ฯลฯ ซึ่งท่านได้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวไว้ทั้งสามเพลง ส่วนชีวิตการทำงานของท่านก็ได้ปรากฏในสถานที่ต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเท่านั้น เนื่องจากครูย้อยเป็นนักดนตรีที่ชอบเดินทางไปทุกสถานที่และได้รู้จักบุคคลมากมาย ในส่วนของเพื่อนที่ครูย้อยได้รู้จักชอบพอและได้มีโอกาสใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่ด้วยคือ คุณประสิทธิ์ สิงหนายกซึ่งเป็นผู้จัดการโรงงานยาสูบย่านสะพานเหลืองกรุงเทพมหานคร

ต่อมา พ. ศ. 2512 ครูย้อย ได้เกิดอุบัติเหตุหกล้ม ที่บ้านคุณประสิทธิ์ สิงหนายก ซึ่งขณะนั้นครูย้อยท่านอายุเพียง 60 ปี จากอุบัติเหตุในครั้งนั้น ทำให้ครูย้อยได้ป่วยเป็นอัมพาตคุณมืดหรือคุณสามารถ เกิดมงคล ซึ่งเป็นหลานชายได้พามารักษาตัว ที่บ้านของแม่ละมัย ภรรยาของครูย้อย ในอำเภอ คำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ครูย้อยได้นอนป่วยด้วยโรคอัมพาตอยู่ระยะเวลาหนึ่ง และต่อมาจึงเสียชีวิตในปีเดียวกัน รวมสิริอายุของ ครูย้อยได้ 60 ปีและเสียชีวิตที่บ้านของภรรยานั่นเอง

ในส่วนของการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวต่าง ๆ ซึ่งจากการสืบค้นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้พบว่าครูย้อยมีลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวต่าง ๆ (เช่น เพลงเดี่ยวพญาโศก สามชั้น เพลงเดี่ยวกราวใน) ก็คือครูนารถ ศรีมะกล่ำ นักดนตรีจากอำเภอ บางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งครูนารถ ศรีมะกล่ำ ซึ่ง เป็นลูกศิษย์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับครูมาก (ได้รับการยืนยันจากแม่ชีสายใจ เกิดมงคล)

เนื่องจากครูนารถ ศรีมะกล่ำ เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวทางซออู้อยู่หลายเพลงเช่น เพลงเดี่ยวพญาโศก สามชั้น เพลงเดี่ยวกราวใน และครูนารถท่านเป็นนักดนตรีที่มีความรู้ ความสามารถ อีกท่านหนึ่งซึ่งมีชื่อเสียงในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามด้วยเหตุที่ท่านเป็นลูกศิษย์ที่ครูย้อยรัก และได้ถ่ายทอดเพลงเดี่ยวที่สำคัญให้ผู้วิจัย จึงขอกล่าวถึงประวัติโดยย่อของครูดังนี้

ประวัติครูนารถ ศรีมะกล่ำ (โดยย่อ)

ภาพที่ 2 ครูนารถ ศรีมะกล่ำ

ครูนารถ ศรีมะกล่ำ เกิดปีมะเมียปี พ.ศ. 2461 ณ บ้านเลขที่ 11/11หมู่ที่ 6 ตำบลจอมปลวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม บิดาชื่อ นายนิ่ม ศรีมะกล่ำ มารดาชื่อนางปุย ศรีมะกล่ำมี ภรรยาชื่อ นางอบ ศรีมะกล่ำ มีอาชีพทำสวน (ปลูกพืชล้มลุก) แต่เดิมก่อนแต่งงานมีอาชีพ เป็นนักดนตรี ครูนารถ มีบุตรชาย 2 คนและ บุตรสาว 1 คนคือ

1. นายสมนึก ศรีมะกล่ำ รับราชการครูที่โรงเรียนบ้านยายแพง อำเภอบางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม

2. นายปรีชา ศรีมะกล่ำ มีอาชีพทำธุรกิจส่วนตัว

3. นางปราณี ศรีมะกล่ำ เป็นข้าราชการครูที่โรงเรียนวัดบางน้อย อำเภอ อัมพวา จังหวัด สมุทรสงคราม

จากการสัมภาษณ์คุณปราณี ศรีมะกล่ำซึ่งเป็นลูกสาวของครูนารถได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ ชีวิตของครูมาพอสังเขปดังนี้

" พ่อเริ่มฝึกเล่นดนตรีตั้งแต่อายุ 15 ปีครูคนแรกคือ ครูย้อย เกิดมงคล ส่วนครูคนที่ สองคือ ครูประเวช กุมุท ครูที่ถ่ายทอดเพลงเดี่ยวพญาโศก สามชั้น และเพลงกราวในให้พ่อคือ ครูย้อย เกิดมงคลซึ่งเป็นคนอำเภอบางคนทีจังหวัด สมุทรสงคราม พ่อเล่นดนตรีได้ทุกประเภททั้งปี่พาทย์และเครื่องสายก่อนที่พ่อจะ แต่งงาน ได้ยึดอาชีพนักดนตรีมา ตั้งแต่รุ่นหนุ่มและบรรเลงเครื่องดนตรีประเภท

เครื่องสายอยู่ในวงของ ครูอาง พุคตาน ซึ่งเป็นเจ้าของวงดนตรีในสมัยนั้น ต่อมาพ่อแต่งงานกับแม่และได้เลิกอาชีพนักดนตรี แต่กลับมายึดอาชีพชาวสวน ปลูกพืชล้มลุก ซึ่งในขณะนั้นพ่อก็ยังไม่ทิ้งอาชีพนักดนตรีไทย ยังคงไปบรรเลงบ้างและถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ พ่อฉันเป็นผู้ที่มีอุปนิสัย ใจดีมีเมตตา มีความรู้ ความสามารถในการเล่นดนตรีไทยโดยเฉพาะเครื่องสาย (ซออู้) และนอกจากนี้พ่อ เป็นผู้ที่รักการอ่านท่านชอบอ่านหนังสือได้ทุกประเภท"

(ปราณี ศรีมะกล่ำ, สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2548)

จากการสัมภาษณ์ครูเฉลียว เมืองแก้ว ซึ่งเป็นลูกศิษย์ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติครูนารถ ศรีมะกล่ำว่า

"ก่อนที่ครูจะรู้จักกับครูนารถ ครูได้ไปซื้อกะโหลกทำซอที่อำเภอบางคนทีกับครูปี๊บนะ...คุยกันไปมาก็ถูกคอกัน ตอนนั้นครูนารถก็อายุมากแล้ว แต่ความจำดีมาก ครูไปขอมอบตัวเป็นลูกศิษย์ท่าน เวลาท่านจะไปทำนา เวลาต่อเพลงก็ไปต่อตามทุ่งนา ท่านทำนาไปด้วยเวลาพักก็เดินมาต่อเพลงไปด้วย ครูต่อเพลงเดี่ยวพญาโศก สามชั้น และเพลงเดี่ยวกราวในใช้เวลาเกือบหนึ่งเดือน ครูนารถ ท่านเป็นคนไม่ค่อยพูด ท่านชอบอ่านหนังสือนะ แต่เล่นดนตรีเก่งทุกประเภท ท่านเล่นเครื่องตีได้ด้วย... ระนาด ฆ้องวงได้หมด รู้สึกลูกชายท่านจะเป็นคนระนาดเอก... ครูต่อเพลงกราวในนานกว่าพญาโศกนะ... ครูนารถจะเป็นคนใจเย็นมาก ตรงไหนสีไม่ได้ครูก็จะให้เล่นหลาย ๆ รอบจนจำได้"

(เฉลียว เมืองแก้ว, สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2548)

นอกจากข้อมูลที่ได้จากครูเฉลียว เมืองแก้ว ในการสนทนากับครูปี๊บ คงลายทองท่านได้กล่าวถึงครูนารถ ศรีมะกล่ำดังนี้

" ครูเฉลียวท่านได้ทางเดี่ยว มาจากครูนารถ นะ...ตอนนั้นครูเฉลียวไปดูกะโหลกซอที่สมุทรสงครามกับผมนี่แหละ...พอดีท่านไปคุยกันถูกคอยังไงไม่ ทราบ เลยมีการมอบตัวเป็นลูกศิษย์กันทราบว่าครูเฉลียวได้ทางเดี่ยวซออู้มาหลายเพลงนะ...แต่ครูนารถท่านก็เก่งนะท่านเป็น ลูกศิษย์ครูย้อย เกิดมงคล ท่านเป็นคนสมุทรสงครามนั่นแหละตอนที่ต่อเพลงให้ครูเฉลียว ท่านก็อายุเยอะแล้วนะ"

(ปี๊บ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2548)

เนื่องจากครูนารถเป็นนักดนตรีต่างจังหวัดที่ไม่ได้เข้าสู่วงการดนตรีมากนัก ท่านจึงไม่มีผลงานที่โดดเด่น มากเพราะ ท่านได้ยึดอาชีพหลัก คือทำสวน การเล่นดนตรีเป็นเพียงงานอดิเรกของท่าน ซึ่งท่านได้เข้าร่วมบรรเลงกับวงอื่น ๆ เป็นครั้งคราวเท่านั้นเอง ครูนารถได้เสียชีวิตลงเมื่อปี พ.ศ. 2532 ด้วยโรคชรา รวมอายุในปีที่เสียชีวิตคือ 71 ปีนับมาถึงปัจจุบันพบว่าครูนารถเสียชีวิตมาแล้ว 16 ปี แต่ก่อนที่ท่านจะเสียชีวิตท่านได้มีโอกาสรู้จักกับครูเฉลียว เมืองแก้วซึ่งท่านเป็นข้าราชการบำนาญและเป็นอาจารย์พิเศษอยู่ที่โรงเรียนพันธะวัฒนาและเป็นลูกศิษย์ที่มีความอุตสาหะในการฝักใฝ่หาความรู้ จนได้เพลงเดี่ยวซออู้ ทางครูย้อยจากครูนารถหลายเพลง เช่น เพลงเดี่ยวพญาโศก สามชั้นและเพลงเดี่ยวกราวใน ด้วยเหตุที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ของคุณครูเฉลียวจึงขอกล่าวประวัติชีวิตของครูดังนี้

ประวัติครูเฉลียว เมืองแก้ว (ร้อยตรีรัตนโชติ เมืองแก้ว)

ภาพที่ 3 ครูเฉลียว เมืองแก้ว (ร้อยตรีรัตนโชติ เมืองแก้ว)

ครูเฉลียว เมืองแก้ว (ร้อยตรีรัตนโชติ เมืองแก้ว) เกิดวันเสาร์ที่ 23 กรกฎาคม 2478 ณ บ้านเลขที่ 75 ตำบลบางเพลิง อำเภอบางปะหันจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บิดาชื่อนายสงวน เมืองแก้ว มารดาชื่อนางตุ๊ (ห่วงทรัพย์) เมืองแก้ว มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน ได้แก่

คนที่ 1 นายเฉลียวหรือร้อยตรีรัตนโชติ เมืองแก้ว (ครูเฉลียว เมืองแก้ว)

คนที่ 2 นางเหรียญ เมืองแก้ว อายุ 65 ปี บ้านอยู่อำเภออ้อมใหญ่ จังหวัดนครปฐม จบการศึกษาชั้นประถมปีที่4 ที่โรงเรียนวัดบางเพลิงอำเภอบางปะหันจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพแม่บ้าน

คนที่ 3 นายฉลวย เมืองแก้ว อายุ 59 ปี บ้านอยู่พุทธมณฑลสาย 2 กรุงเทพฯ จบการศึกษาชั้นประถมปีที่ 4 ที่โรงเรียนวัดบางเพลิงอำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอาชีพเป็นพนักงานกระทรวงสาธารณสุขอำเภอบางปะหัน

คนที่ 4 นายชลอ เมืองแก้ว อายุ 56 ปี การศึกษาชั้นม. 6 อดีตเจ้าหน้าที่คลังน้ำมันการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จังหวัดพิษณุโลก ปัจจุบันลาออกทำงานส่วนตัว

คนที่ 5 นายสง่า เมืองแก้ว อายุ 44 ปี การศึกษาชั้นม. 6 ทำงานโรงงานทอผ้าแผนกย้อมผ้าที่อำเภอบางบัวทอง

ครูเฉลียวแต่งงานกับคุณประหยัด มาคะลักษณ์และ มีบุตรชายทั้งหมด 3 คนบุตรสาว 2 คน รวมทั้งหมด 5 คน คือ

1. นางปิยะมาศ เมืองแก้ว (ชื่อเล่นว่า “นิ้งหน่อง”) การศึกษาจบระดับปวส. ปัจจุบันแต่งงาน และมีอาชีพเป็นแม่บ้าน

2. นายสฤษดิ์วงศ์ เมืองแก้ว (ชื่อเล่นคือ “เดี่ยว”) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปัจจุบันเป็นผู้จัดการบริษัทฝ่ายการเงินที่อำเภอมาบตาพุด จังหวัดระยอง

3. นายสุรกิตเมืองแก้ว (ชื่อเล่นว่า“อู้”) จบการศึกษาระดับปริญญาตรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และต่อมาได้ศึกษาต่อระดับปริญญาโทที่ มหาวิทยาลัยหอการค้าคณะรัฐศาสตร์ ส่วนปริญญาโทใบที่สองคือ ปริญญาโทคณะ รัฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันเป็นผู้จัดการฝ่ายขายที่หมู่บ้านสาริน ลิเบอร์ตี้

4. นางผกาแก้ว เมืองแก้ว (ชื่อเล่นว่า “ขิม”) การศึกษาจบระดับชั้นปวส. ที่วิทยาลัยพาณิชย์ราชดำเนิน ปัจจุบันเป็นแม่บ้าน

5. นายกมล เมืองแก้ว (ชื่อเล่นว่า “ด้วง”) ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ครูเฉลียวเริ่มเรียนชั้นประถมปีที่ 1 – 4 ที่โรงเรียนประชาบาลวัดบางเพลิง อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การศึกษาด้านดนตรีไทย

ครูเฉลียว เมืองแก้วเรียนดนตรีไทยกับครูคนแรกชื่อว่า ครูแฉล้ม ห่วงทรัพย์ ซึ่งเป็นน้าชายที่ตำบลหนองจิก อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเครื่องดนตรีที่ฝึกเป็นชนิดแรกคือซออู้ ต่อมาได้ศึกษาดนตรีไทย ทั้งวงปี่พาทย์และวงเครื่องสาย และได้ศึกษาจากศิลปินและครูทางดนตรีไทยหลายท่านเช่น ครูเฉลิม บัวทั่ง ครูนารถ ศรีมะกล่ำ ครูประเวช กุมุท เรือตรีโองการ กลีบชื่น ครูบุญช่วย โสวัตร เป็นต้น ครูเฉลียว เมืองแก้ว เป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการบรรเลงดนตรีไทยหลายอย่างทั้งยังเป็นผู้ที่ใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา จากครูอาจารย์ทางด้านดนตรีไทยอยู่เสมอ ทั้งด้านเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ และวงเครื่องสายไทยครูเฉลียวเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านดนตรีไทยและได้รับการถ่ายทอดเพลงประเภทต่าง ๆ ทั้งเพลงโหมโรง เพลงเถา เพลงสามชั้น เพลงตับ เพลงเรื่องต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะเพลงเดี่ยวซออู้ครูเฉลียว ได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวจากบรมครูทางด้านดนตรีไทยหลาย ๆ ท่านเพลงเดี่ยวที่ครูได้รับการถ่ายทอดมาได้แก่ เพลงเดี่ยวสารถี สามชั้น เพลงเดี่ยวแขกมอญ สามชั้น เพลงเดี่ยวพญาโศก สามชั้น และเพลงเดี่ยวกราวใน สองชั้น เป็นต้น

ประวัติการรับราชการทหาร

ปีพ.ศ. 2501 – 2505 และรับราชการทหารแตรเดี่ยวตำแหน่งมหาดเล็ก(พลอาสา)

ปีพ.ศ. 2505 – 2507 รับราชการทหารมหาดเล็ก (ตำแหน่งพลขับ)

ปีพ.ศ. 2508 – 2535 รับราชการทหารมหาดเล็กกรมส่งบำรุงทหาร บก.สูงสุด กระทรวงกลาโหม (ยศสิบโท)

ปีพ.ศ. 2535 – จนเกษียณอายุ รับราชการทหารมหาดเล็กกรมส่ง บำรุงทหาร บก.สูงสุด กระทรวงกลาโหม (ยศร้อยตรี)

ชีวิตการทำงานด้านดนตรีไทย

2525 – 2535 เป็นอาจารย์พิเศษสอนดนตรีไทยที่ศูนย์สังคีตศิลป์ธนาคารกรุงเทพ ฯ

2529 เป็นผู้ฝึกซ้อมดนตรีไทย(ซออู้) ที่สำนักราชเลขา สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร

2532 เป็นอาจารย์พิเศษคณะศิลปกรรมศาสตร์

2535 - 2548 เป็น อาจารย์พิเศษสอนดนตรีไทยที่โรงเรียนพันธะวัฒนา

2545 – 2548 เป็นอาจารย์พิเศษสอนดนตรีไทย ที่โรงเรียนโชติกาญจน์

2548 เป็นอาจารย์พิเศษสอนทักษะ(เพลงเดี่ยว) ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศิลปินที่ครูได้ร่วมงานด้วยได้แก่

1. ครูสมภพ ขำประเสริฐ
2. อาจารย์ธีระ ภู่มณี
3. ครูปี๊บ คงลายทอง
4. ครูจิรัส อาจณรงค์ (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ด้านดนตรีไทย ปีพ.ศ. 2545)
5. ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ด้านดนตรีไทย ปีพ.ศ. 2537)
6. คุณสงคราม รุ่งรัศมี
7. คุณสมชัย ชำพาลี
8. คุณธเนศ (หรือครูเรียกว่าหมอธเนศ) สุคนธานนท์
9. คุณวรรณา อุดมศรี
10. คุณผ่อง โมระกาน(คนเล่นออร์แกน)
11. อาจารย์ประมวล อรรถชีพ

ครูเฉลียวเป็นศิลปินอาวุโส ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี มีน้ำใจ และมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนนักดนตรีทุกคน ในการเป็นนักดนตรี ครูเฉลียวเป็นแบบอย่างที่ดีของนักดนตรีรุ่นใหม่ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องดนตรีไทยทุกประเภทและทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด สี ตีและเครื่องเป่า แม้ว่าครูจะเป็นครูอาวุโสแล้วแต่ในด้านการใฝ่หาความรู้ของครูไม่หยุดนิ่ง ครูได้ให้ความสำคัญกับครูย้อยมาก เพราะครูถือว่าเป็นเจ้าของทางเพลงเดี่ยวสำคัญ ที่ครูได้รับการถ่ายทอดมาจากครูนารถซึ่งเป็นลูกศิษย์โดยตรงของครูย้อยเกิดมงคล

ปัจจุบันครูเฉลียว เมืองแก้วเป็นอาจารย์พิเศษสอนดนตรีไทย ที่โรงเรียนพันธะวัฒนา และได้ร่วมเผยแพร่ผลงานทางด้านดนตรีกับศิลปินต่าง ๆ มากมาย แม้ว่า ปัจจุบันท่านจะอายุมากแล้วแต่ท่านก็ยังคงประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทางด้านดนตรีไทยในกับลูกศิษย์อย่างไม่ปิดบังอำพราง ทั้งในสถาบันการศึกษาและทั้งบุคคลทั่วไป และในช่วงชีวิตบั้นปลายของครูยังประสงค์ที่จะถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์และทำคุณประโยชน์ให้กับวงการดนตรีไทยตลอดไป